

Pobresa i desigualtat social a la ciutat de Barcelona: la configuració de l'escenari post-crisi, 2016-17

Àrea de Drets Socials

Desembre 2018

Ajuntament de
Barcelona

Aquest estudi ha estat encarregat pel Departament de Recerca i Coneixement de l'Àrea de Drets Socials a l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB)

Equip investigador:
Lara Navarro-Varas i Sergio Porcel

Equip estadístic:
Manel Pons

Introducció	4
1. Cohesió social i escenari post-crisi a Barcelona	6
1.1. L'evolució de la desigualtat social i de la pobresa.....	6
1.2. La funció de les transferències socials en la reducció de la pobresa	13
1.3. L'estreta relació entre desigualtat i pobresa.....	15
1.4. La desigualtat i la pobresa als barris.....	17
2. Els perfils socials amb més risc de pobresa a la ciutat	21
2.1. Els segments de població més vulnerables	21
2.2. L'atur i els treballadors/es pobres	26
3. El problema de l'habitatge	30
3.1. El règim de tinença	30
3.2. El cost de l'habitatge.....	33
3.3. L'impacte del cost de l'habitatge en les rendes familiars.....	39
3.4. Privació material i cost de l'habitatge	43
Conclusions	45
Referències bibliogràfiques	47
Annex metodològic	49
Les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV)	49
Descripció dels principals conceptes i indicadors	49

INTRODUCCIÓ

Com està evolucionant la cohesió social a la ciutat de Barcelona una vegada iniciada la reactivació econòmica? S'estan revertint els increments de la desigualtat social i de la pobresa que es van produir durant la crisi? Quins són els perfils socials que estan acusant actualment una major vulnerabilitat? Aquestes són algunes de les preguntes que han orientat l'informe que es presenta a continuació, el qual incorpora també una atenció especial a la qüestió de l'habitatge i a la distribució territorial de la pobresa.

A escala catalana, tot indica que la recuperació econòmica està contribuint a alleugerir els estralls socials que va ocasionar la crisi econòmica (Navarro-Varas et al., en premsa). No obstant, encara no s'han recuperat els nivells de cohesió social previs a la crisi i, a més, han emergit nous riscos. Un d'ells, és l'escalada de preus de l'habitatge, tant de lloguer com de compra, que s'està produint sobretot a les àrees més urbanes. Aquest increment dels costos de l'habitatge està impactant fortament en les condicions de vida de la població, sobretot perquè no es correspon amb una millora substantiva de les rendes familiars. Hi ha evidències que al conjunt de la metròpoli de Barcelona aquest binomi està derivant també en un augment de la privació material en la mesura que resta capacitat de consum a les llars, particularment entre la població que viu de lloguer (Sarasa et al., 2018). Un altre dels riscos emergents de l'escenari post-crisi està essent la precarietat laboral creixent que predomina entre la nova ocupació creada. Els baixos salaris, la temporalitat, les jornades parcials involuntàries afecten particularment a la població activa més vulnerable (població jove, dones, immigrants, etc.) i posen cada vegada més en entredit la capacitat integradora del treball.

Més enllà d'aquests riscos emergents, també cal considerar les seqüeles que ha deixat la crisi econòmica, entre les quals, una de les més importants és la persistència de la pobresa més severa (Navarro-Varas et al., en premsa; Sarasa et al., 2017). Aquest fenomen afecta particularment a aturats de llarga durada que no han pogut reincorporar-se encara al mercat laboral. Una part rellevant d'aquesta població és d'edat avançada i amb poca formació, que ja han esgotat les prestacions contributives de desocupació i subsisteixen amb dificultats a base de subsidis, suport familiar i del tercer sector, etc.

L'objectiu d'aquest informe, per tant, és avaluar si, entre d'altres coses, aquest conjunt de fenòmens també s'estan donant al municipi de Barcelona, oferint així una diagnosi clara de quins són els principals elements de vulnerabilitat socioeconòmica presents a la ciutat en l'actual escenari post-crisi. El document s'estructura en tres

parts. En primer lloc, es realitza una anàlisi de l'evolució de la desigualtat social i de la pobresa a Barcelona que permet tenir una visió actualitzada de la situació de la cohesió social a la ciutat una vegada finalitzada la crisi econòmica atenent també a la distribució territorial interna. La segona part, se centra en l'estudi de l'abast dels riscos de pobresa segons diferents perfils socials. El tercer apartat, es dedica íntegrament a l'habitatge i als seus efectes en les economies familiars. Sens dubte, la qüestió de l'habitatge apareix en l'actualitat com un dels elements clau en la configuració de les condicions de vida de la població urbana. En darrer lloc, se sintetitzen els principals resultats.

1. COHESIÓ SOCIAL I ESCENARI POST-CRISI A BARCELONA

La gran crisi econòmica i financera que durant la darrera dècada ha sacsejat el món occidental, i molt especialment el sud d'Europa, ha remès. Això és, si més no, el que indiquen les dades macroeconòmiques dels últims anys. A Catalunya, particularment, el punt d'inflexió es produeix l'any 2014, moment en què l'economia catalana mostra símptomes de creixement sostingut per primer cop des que entrés en recessió l'any 2008. En paral·lel a l'augment del PIB, la taxa d'atur inicia un període de descens, passant del 23,1% al 15,7% entre 2013 i 2016¹. En el cas del municipi de Barcelona, a més de mostrar-se més resilient a la destrucció d'ocupació durant tot el període de crisi, el descens de les taxes d'atur s'inicia inclús un any abans que a Catalunya i a Espanya.

En definitiva, els indicis de recuperació econòmica són inapel·lables, però, s'està traduint aquest nou cicle econòmic en una restitució de la situació pre-crisi en termes de cohesió social? És a dir, durant aquests primers anys de reactivació econòmica s'està reduint la desigualtat social i la pobresa a Barcelona? Aquesta és la qüestió que orienta les anàlisis que es presenten tot seguit.

1.1. L'evolució de la desigualtat social i de la pobresa

L'any 2016-2017² la renda anual neta mitjana de les llars de Barcelona se situa en 35.605 € (taula 1). Això es tradueix en una renda anual mitjana per persona de 15.140 € i, si es consideren de manera ponderada els diferents membres de la llar (unitats de consum)³, ascendeix als 21.926 €. La mitjana d'ingressos de la població barcelonina és superior a la registrada pel conjunt de residents al territori metropolità⁴ i a Catalunya.

Taula 1. Renda neta anual mitjana per llar, persona i unitat de consum (euros). Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2016-2017

¹ Dades de l'Encuesta de Población Activa (INE).

² Les dades de renda fan referència a l'anterior a la realització de l'enquesta, en aquest cas als anys 2015 i 2016.

³ Aquest càlcul és el resultat d'aplicar l'escala OCDE modificada que per estimar les unitats de consum d'una llar atribueix el valor 1 al primer adult, 0,5 a la resta d'adults i 0,3 als menors de 14 anys. Per més detalls vegeu l'annex.

⁴ El territori metropolità de Barcelona es defineix en aquest cas com l'àmbit conformat pels 36 municipis que formen part de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, administració pública supramunicipal constituïda a partir de la *Llei 31/2010, del 3 d'agost, de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*, aprovada en el Parlament de Catalunya.

	Barcelona	Àrea metropolitana de Barcelona	Catalunya
Renda anual neta mitjana per llar	35.605 €	33.251 €	31.411 €
Renda anual neta mitjana per persona	15.140 €	13.628 €	12.712 €
Renda anual neta mitjana per unitat de consum	21.926 €	20.133 €	18.957 €

*Les dades de Catalunya pertanyen a l'ECV de l'any 2017.

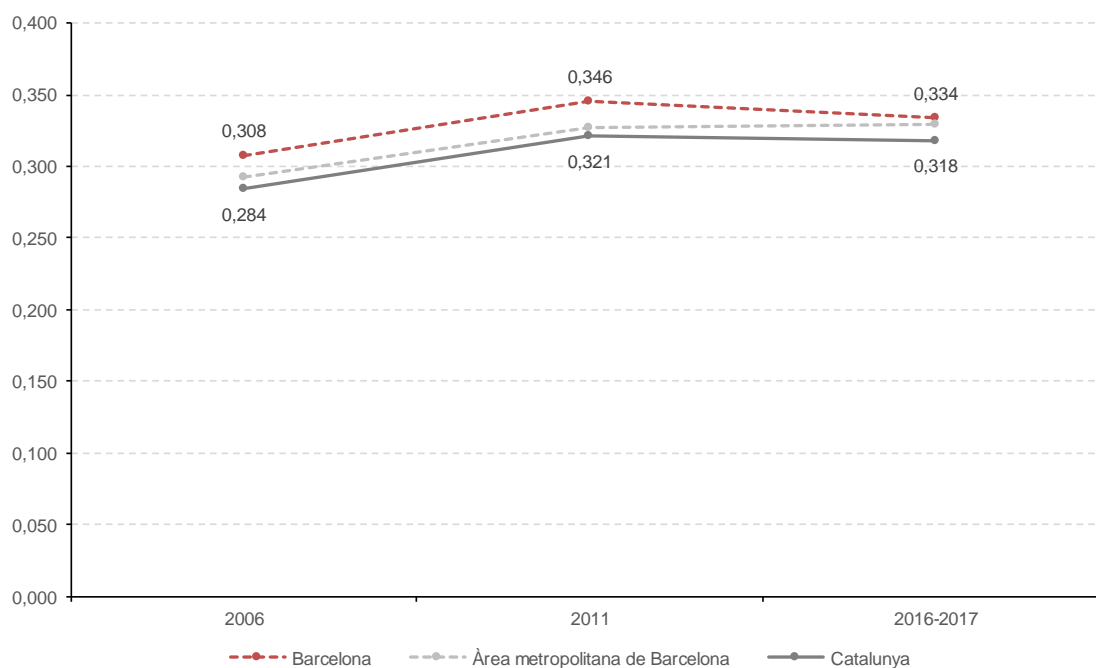
Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

Ara bé, com es distribueix aquesta renda entre la població barcelonina i com ha evolucionat la seva distribució des que es va iniciar la crisi? Una primera qüestió rellevant que s'ha d'apuntar en aquest sentit és que la desigualtat d'ingressos s'ha reduït lleugerament en els darrers anys, tot després del fort increment que es va produir d'aquest fenomen durant els anys de recessió econòmica (Sarasa *et al.*, 2013). Això és el que reflecteix l'evolució del coeficient de Gini⁵ (gràfic 1), segons el qual la desigualtat de renda entre la població resident a Barcelona ha passat del 0,346 en 2011 —moment àlgid de la crisi— al 0,334 en 2016-2017. Malgrat que la comparabilitat evolutiva d'aquestes dades s'ha de realitzar amb prudència⁶, una de les coses que aquests resultats permeten afirmar és que l'increment de la desigualtat social que es va produir arrel de la crisi (0,308 l'any 2006) no s'ha revertit encara. Aquest retorn als nivells de desigualtat pre-crisi tampoc ha succeït al conjunt de la metròpoli de Barcelona, ni tampoc a Catalunya. Per altra banda, el que també mostren aquests resultats és que el diferencial d'ingressos entre els residents a la ciutat segueix sent superior al registrat al conjunt de la metròpoli i a Catalunya.

Gràfic 1. Coeficient de Gini. Total població. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2016-2017

⁵ El coeficient de Gini és un dels indicadors més utilitzats per mesurar la desigualtat d'ingressos. Els resultats d'aquest indicador varien entre 0 (màxima igualtat) i 1 (màxima desigualtat). Per més detalls, vegeu l'annex.

⁶ Les fonts de dades utilitzades són l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (2006 i 2011) i l'Enquesta de condicions de vida (2016). Aquesta sèrie de dades quinquennal es troba afectada per canvis metodològics en les diferents operacions estadístiques, la qual cosa implica limitacions en l'anàlisi evolutiva de les dades. Per més informació: <https://iermb.uab.cat/ca/enquestes/cohesio-social-i-urbana>.

*Les dades de Catalunya 2016-2017 pertanyen a l'ECV de l'any 2017.

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

Des del punt de vista de la pobresa monetària, la situació és força semblant.

Entre 2011 i 2016-2017, la taxa de risc de pobresa s'ha reduït a Barcelona, sobretot si es calcula prenent com a referència el llindar de risc de pobresa propi de la ciutat (del 24,1% al 21,3%) (taules 2 i 3). Si s'utilitza el llindar metropolità (10.353 €/anuals per una llar unipersonal), el descens de la pobresa ençà el context de crisi ha estat més discret (del 20,3% al 19,2%). En canvi, a l'agregat metropolità i català, la tendència ha estat el manteniment de les taxes de risc a la pobresa respecte el context recessiu. Així, tot i registrar-se un augment del valor del llindar de risc de pobresa a Catalunya entre els anys especificats (de 9.475,5 € a 10.096,5 €/anuals per una llar unipersonal), la proporció de població que viu amb ingressos inferiors a aquest llindar s'ha mantingut pràcticament al mateix nivell (taula 3).

Taula 2. Llindar de risc a la pobresa (60% mediana) segons diferents àmbits territorials. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2016-2017

	2011	2016-2017
Barcelona (llindar Barcelona)	24,1	21,3
Barcelona (llindar metropolità)	20,3	19,2
Àrea metropolitana de Barcelona (llindar metropolità)	20,0	20,8
Catalunya (llindar Catalunya)	19,5	20,0

*Les dades de Catalunya pertanyen a l'ECV de l'any 2017.

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida

Taula 3. Taxes de risc a la pobresa (60% mediana) segons diferents llinars territorials. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2016-2017

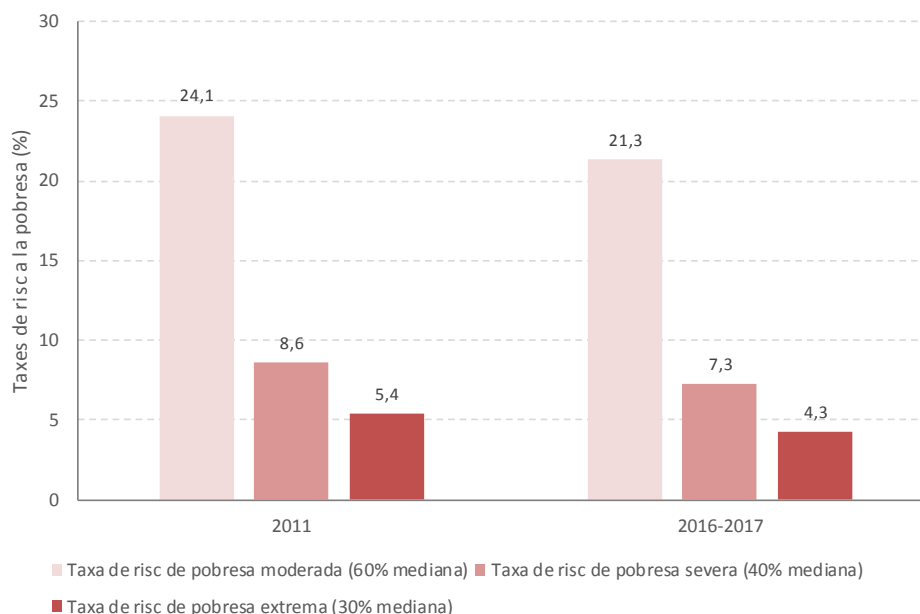
	2011	2016-2017
Barcelona (lindar Barcelona)	24,1	21,3
Barcelona (lindar metropolità)	20,3	19,2
Àrea metropolitana de Barcelona (lindar metropolità)	20,0	20,8
Catalunya (lindar Catalunya)	19,5	20,0

*Les dades de Catalunya 2016-2017 pertanyen a l'ECV de l'any 2017.

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

Pel que fa a les formes de pobresa més severes, la tendència també sembla haver estat decreixent, tot i que les lleus diferències entre ambdós períodes temporals no són estadísticament prou significatives.

Gràfic 2. Taxes de risc a la pobresa moderada, severa i extrema (llindar Barcelona) i intensitat de risc a la pobresa. Barcelona, 2011 i 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

En paral·lel a la pobresa monetària, la manca forçada de béns considerats bàsics per assolir un benestar estàndard en el context europeu —la privació material⁷—, indica un decreixement respecte el context de crisi, especialment pel que fa als ítems de privació més extrems (taula 4). La població que no pot satisfer la *ingesta setmanal de proteïnes* recomanada pels organismes internacionals, passa d'un 3,7% a un 1,8%, constant-se en aquest sentit la intensa tasca que arrel la crisi desenvolupen diferents entitats del Tercer sector i serveis municipals per garantir l'alimentació de la població. El percentatge de residents a la ciutat que no poden *mantenir l'habitatge a una temperatura adient* també disminueix en aquest context, del 15% al 8,3%. Per contra, l'estrès econòmic expressat en *endarreriments o impagaments de les despeses fixes d'habitatge* no mostra cap senyal de millora respecte el període recessiu, afectant en l'actualitat a l'11,4% de la població barcelonina. Una reducció, però molt lleugera, es pot observar pel que fa a la *incapacitat de fer front a despeses imprevistes* i a *no poder permetre's marxar de vacances una setmana*. Aquesta pauta, descens significatiu de la població que pateix les formes de privació més severes, minva molt lleu de les que suporten estrès econòmic i manteniment de les problemàtiques vinculades a les despeses d'habitatge, és també observable en el conjunt de la conurbació i a Catalunya.

⁷ Malgrat existir una important associació entre la pobresa econòmica i la privació material, no sempre tenen per què coincidir. Així, situacions de pobresa econòmica poden no esdevenir en privació gràcies, per exemple, a l'acció protectora de l'Estat del benestar en forma de serveis o als estalvis disponibles a la llar. Per contra, altres persones tot i disposar d'ingressos per sobre el llindar de pobresa poden patir privació material si han de destinar elevades quantitats a l'habitatge, l'educació, la mobilitat i/o al deute acumulat.

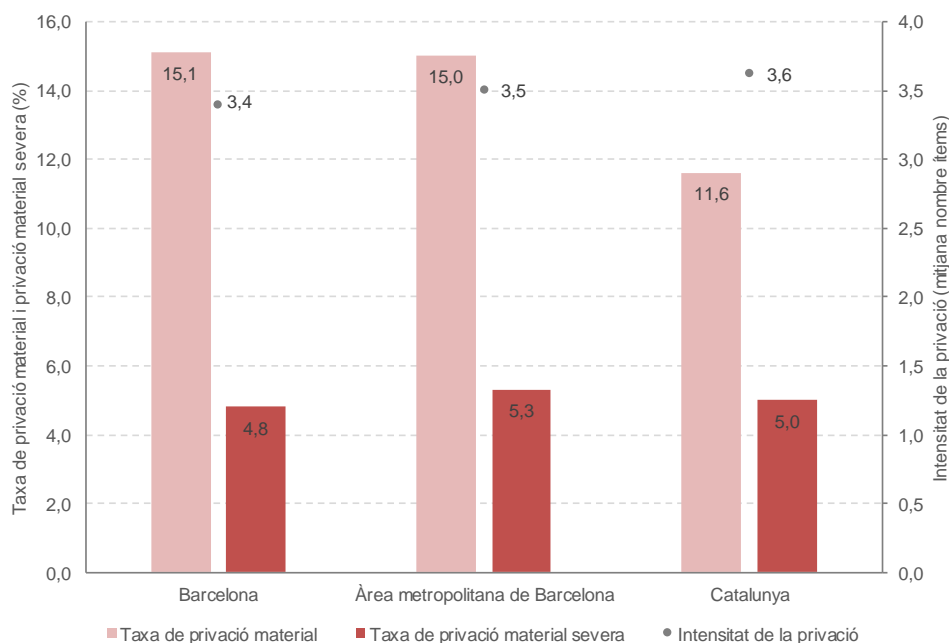
Taula 4. Població amb privació en diferents ítems. Població total. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2016-2017

	Barcelona		Àrea metropolitana de Barcelona		Catalunya	
	2011	2016-2017	2011	2016-2017	2011	2017
No poder fer front a despeses imprevistes	33,6	31,4	36,7	36,0	34,4	31,9
No poder anar de vacances almenys una setmana l'any	30,7	27,2	33,8	30,3	32,1	29,7
Patir endarreriments en el pagament de rebuts de l'habitatge	11,7	11,4	14,3	11,9	6,5	7,6
No poder ingerir un àpat de carn, pollastre o peix almenys cada dos dies	3,7	1,8	2,7	2,0	5,7	1,8
No poder mantenir l'habitatge a una temperatura adient	15,0	8,3	12,1	7,5	7,6	6,3

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

La privació material manifestada en termes acumulatius⁸, afecta l'any 2016-2017 el 15,1% de la població de la ciutat i el 4,8% si es mesura la forma més severa (240.000 i 76.000, respectivament). La mitjana d'ítems de privació material entre la població privada és de 3,4. Al conjunt de la metròpoli i a Catalunya, la privació material adquireix pràcticament les mateixes proporcions (gràfic 3).

Gràfic 3. Taxes de privació material, privació material severa i intensitat de la privació. Població total. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2016-2017

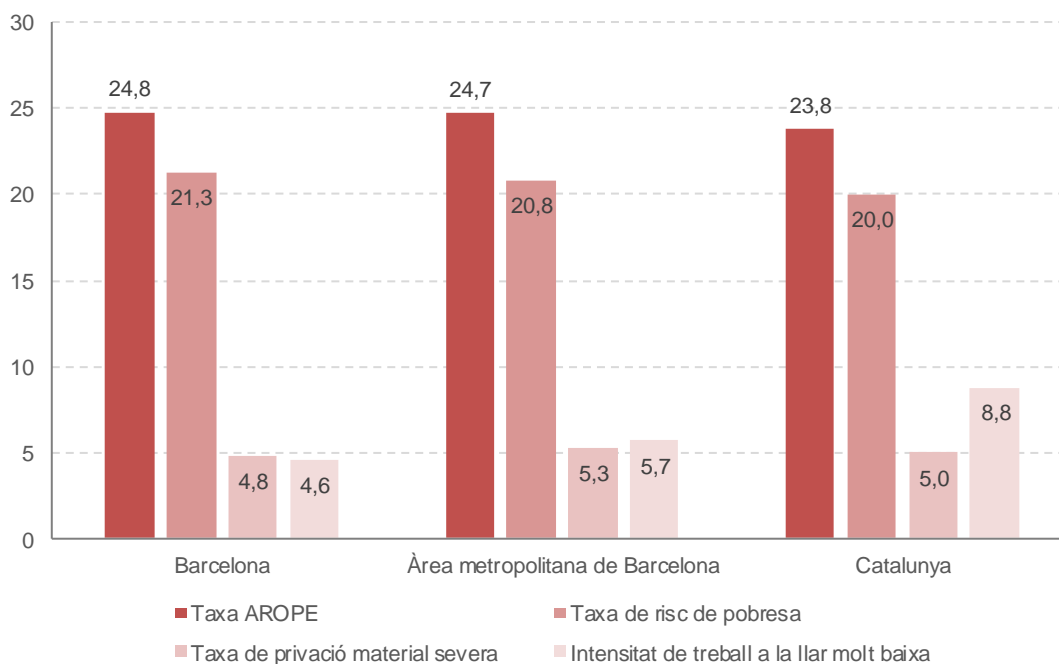
*Les dades de Catalunya fan referència a l'any 2017.

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

⁸ A partir de nou ítems de privació es calculen tres indicadors sintètics harmonitzats a nivell europeu: la privació material moderada (població que viu en llars que tenen privació en almenys 3 dels ítems); la privació material severa (població que viu en llars amb privació de 4 o més ítems) i la intensitat de la privació, és a dir, la mitjana del nombre d'ítems de privació de la població materialment privada. Els ítems de privació considerats són: incapacitat per fer front a despeses imprevistes; incapacitat per anar de vacances almenys una setmana a l'any; incapacitat per pagar sense endarreriments rebuts relacionats amb l'adquisició i/o el manteniment de l'habitatge i altres préstecs; incapacitat per realitzar un àpat de carn, pollastre o peix almenys cada dos dies; incapacitat per mantenir l'habitatge a una temperatura adient; incapacitat per tenir rentadora; incapacitat per tenir televisió en color; incapacitat per tenir telèfon; i, finalment, incapacitat per tenir automòbil.

D'altra banda, l'índex sintètic de pobresa o exclusió social (AROE)⁹, harmonitzat també a nivell europeu amb l'objectiu de donar un contingut més multidimensional al concepte clàssic de pobresa, afecta l'any 2016-2017 al 24,8% dels barcelonins/ines (gràfic 4), aproximadament 395.000 persones. També en aquest cas, no s'observen diferències significatives entre la ciutat central i els altres territoris analitzats.

Gràfic 4. Taxes de pobresa o exclusió social (AROE). Població total. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2016-2017

*Les dades de Catalunya fan referència a l'any 2017.

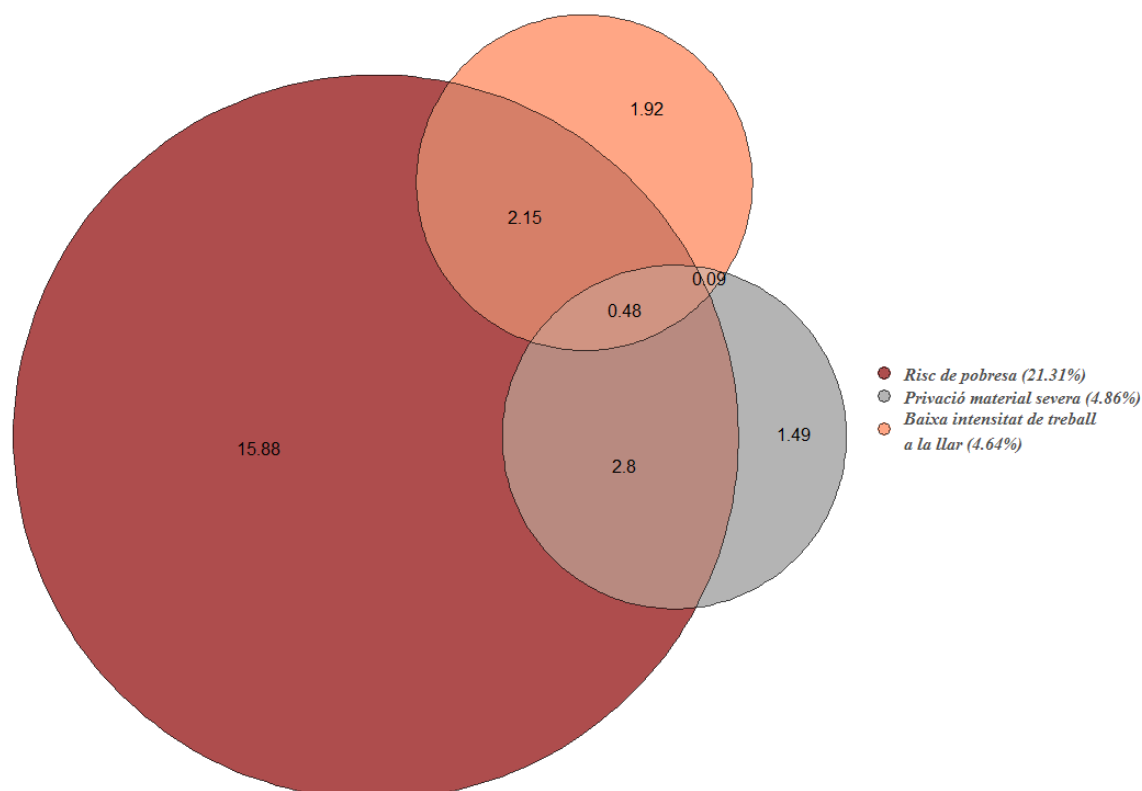
Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

El càlcul de les interseccions entre els tres indicadors indiquen, en primer terme, que la superposició de totes les dificultats (manca d'ingressos, intensitat de treball molt baixa i privació material severa) afecta a un percentatge molt reduït de ciutadans de Barcelona (0,5%). Més freqüent és, en canvi, la concurrència de la pobresa monetària amb una de les altres dues dimensions de l'exclusió analitzades: dos terços de la població que pateix privació material i el 57% de les persones que viuen en llars amb intensitat de treball molt baixa. La lectura complementària, situa el 33% de la població en carència d'almenys 4 dels 9 ítems de privació i el 43% de la població en llars amb treball insuficient per sobre del llindar de pobresa (sobre la població total representen l'1,5% i 1,9%, respectivament). En paral·lel, per a tres

⁹ Es considera que una persona està en risc de pobresa o d'exclusió quan viu en una llar que es troba o bé en situació de risc de pobresa moderada, o bé en situació de privació material severa, o bé amb una intensitat de treball molt baixa.

quartes parts de la població amb ingressos inferiors al llindar de pobresa, la insuficiència de renda no coincideix amb la privació material severa ni la baixa intensitat de treball a la llar (gràfic 5).

Gràfic 5. Taxa de pobresa o exclusió social (AROE). Interseccions entre subpoblacions. Població total. Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

1.2. La funció de les transferències socials en la reducció de la pobresa

Un factor cabdal pel que fa a la cohesió social, és l'eficàcia de les transferències socials a l'hora reduir la pobresa (taula 5). La pobresa mesurada considerant únicament les rendes primàries és en l'actualitat 7 punts percentuals inferior a la que es comptabilitzà l'any 2011. Així, si la població només comptés amb els ingressos derivats del mercat de treball, el 43,4% de la població es trobaria en risc de pobresa mentre que al context recessiu el percentatge de població pobre superava el 50%. No obstant, en termes agregats la capacitat de reduir la pobresa mitjançant les prestacions econòmiques de caràcter públic s'ha reduït. Aquesta menor capacitat del sistema de protecció social no es vincula a les prestacions de jubilació i supervivència —que es mantenen constants—, sinó a la resta de transferències monetàries. En el

context de crisi, les prestacions d'atur principalment les de caràcter contributiu resultaren decisives. La recuperació de llocs de treball, es tradueix en una disminució dels beneficiaris d'aquest tipus de prestacions i, en conseqüència, també la capacitat de l'Estat del Benestar per reduir la pobresa. Això és, tal i com està dissenyat el sistema de protecció social espanyol, les úniques transferències monetàries que semblen ser eficaces vers la reducció de la pobresa són les de jubilació i desocupació de naturalesa contributiva. En termes comparats, la despesa social de l'Estat espanyol està per sota de la mitjana europea (24,3% i 28,1% del PIB respectivament l'any 2016)¹⁰ però la diferència respecte aquesta encara s'agreuja més si s'atén als valors de reducció de pobresa. La qüestió, doncs, no és només el volum de despesa sinó també com es distribueix.

Taula 5. Taxes de risc de pobresa moderada, abans i després de transferències socials. Població total. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2011 i 2016-2017

		<i>Taxa de risc de pobresa abans de totes les transferències socials</i>	<i>Taxa de risc de pobresa abans de totes les transferències socials (excepte jubilació i supervivència)</i>	<i>Taxa de risc de pobresa després de transferències socials</i>
	<i>Barcelona</i>	50,6	33,0	24,1
2011	<i>Àrea metropolitana de Barcelona</i>	45,4	30,3	20,0
	<i>Catalunya</i>	39,8	27,0	19,5
<hr/>				
	<i>Barcelona</i>	43,4	27,1	21,3
2016-2017	<i>Àrea metropolitana de Barcelona</i>	41,4	25,9	20,8
	<i>Catalunya</i>	40,9	24,8	20,0

*Les dades de Catalunya fan referència a l'any 2017.

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017, elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida i Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2006 i 2011.

Tot i que la naturalesa de les dades de l'EMCV no permeten captar en la seva totalitat la funció protectora de l'Estat del Benestar, especialment l'executada des del nivell local, el cert és que ençà l'any 2011 el govern de la ciutat ha triplicat la despesa econòmica destinada a Ajuts econòmics d'inclusió (9,5 milions d'Euros l'any 2017). Es tracta d'un conjunt de prestacions, tant en forma de transferències econòmiques com de serveis (ajuts d'abonament indirecte), que es concedeixen a persones o famílies en situació de vulnerabilitat econòmica puntual o que es troben en situacions de pobresa

¹⁰ Dades extretes de l'European System of integrated Social Protection Statistics (ESSPROS), Eurostat.

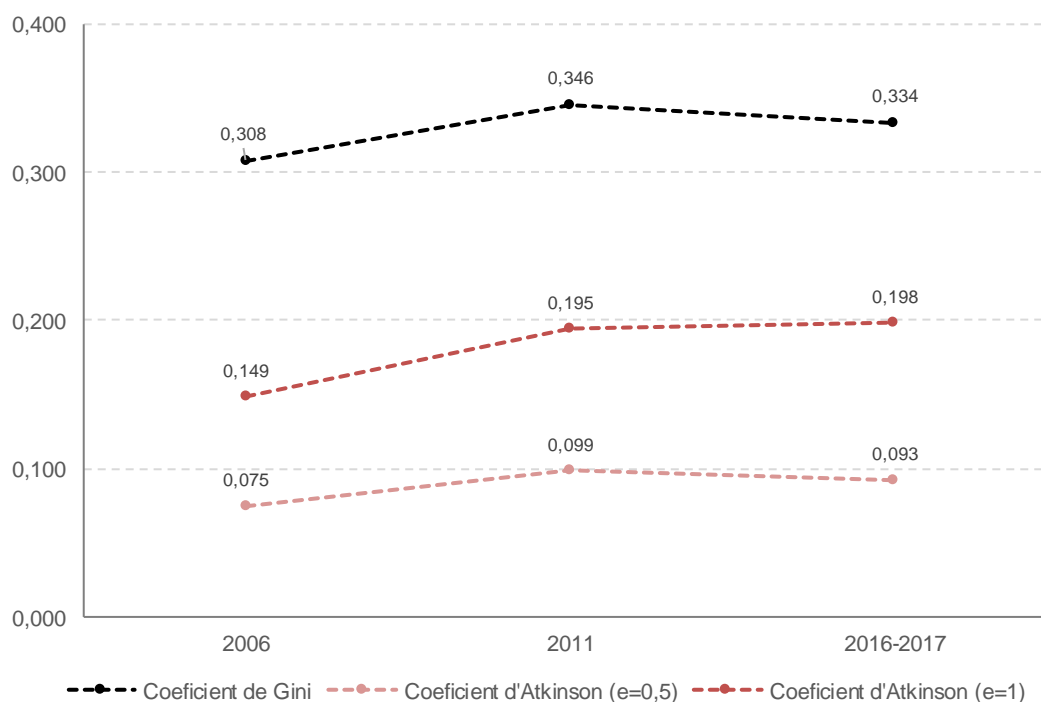
o exclusió social. Tot i que aquests ajuts, així com ara el “Fons 0-16”¹¹ —adreçat específicament als infants de la ciutat—, s’erigeixen com l’últim recurs davant els buits de protecció del sistema estatal i autonòmic, no tenen capacitat per treure a la població de la pobresa. No obstant, és indiscutible la seva eficàcia pel que fa a reduir la intensitat de la mateixa. En aquest sentit, la distància que separa la població en risc de pobresa del límit que, en termes econòmics, marca la divisió entre ser o no ser pobre és inferior a la ciutat (0,255) que al conjunt de Catalunya (0,303).

1.3. L’estreta relació entre desigualtat i pobresa

L’evolució de la desigualtat d’ingressos la darrera dècada a la ciutat de Barcelona, ha estat més determinada per les variacions de les rendes baixes que no pas per les de les rendes altes. Això és, a grans trets, el que reflecteix el gràfic 6. L’increment del coeficient de Gini que es produeix entre 2006 i 2011 —impacte de la crisi econòmica— va acompanyat també d’un fort augment de l’índex d’Atkinson quan aquest es pondera per l’extrem inferior de la distribució d’ingressos ($e=1$) i d’un ascens molt més moderat quan s’assigna més pes a les rendes altes ($e=0,5$). Aquest augment de la desigualtat d’ingressos es troba doncs molt relacionat amb la caiguda de les rendes familiars dels estrats inferiors que es va produir durant els primers anys de la crisi, tal i com també assenyalen diversos estudis sobre l’impacte social de la crisi realitzats en els contextos metropolità, català i espanyol (Laparra i Pérez, 2012; Sarasa *et al.*, 2013). Actualment, els paràmetres de la desigualtat d’ingressos entre la població de la ciutat també es continuen explicant en gran mesura pels estrats inferiors de renda. És a dir, per la persistència d’un gruix de població a la cua de la distribució de la renda.

¹¹ El “Fons 0-16” implementat des de l’any 2014 per l’Ajuntament de Barcelona, consisteix en un ajut mensual de 100€ pels infants que viuen en famílies amb ingressos inferiors a 1,5 vegades l’Indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC). La convocatòria de l’any 2016 va tenir una dotació econòmica de 22,6 M d’euros i es beneficiaren 19.213 infants.

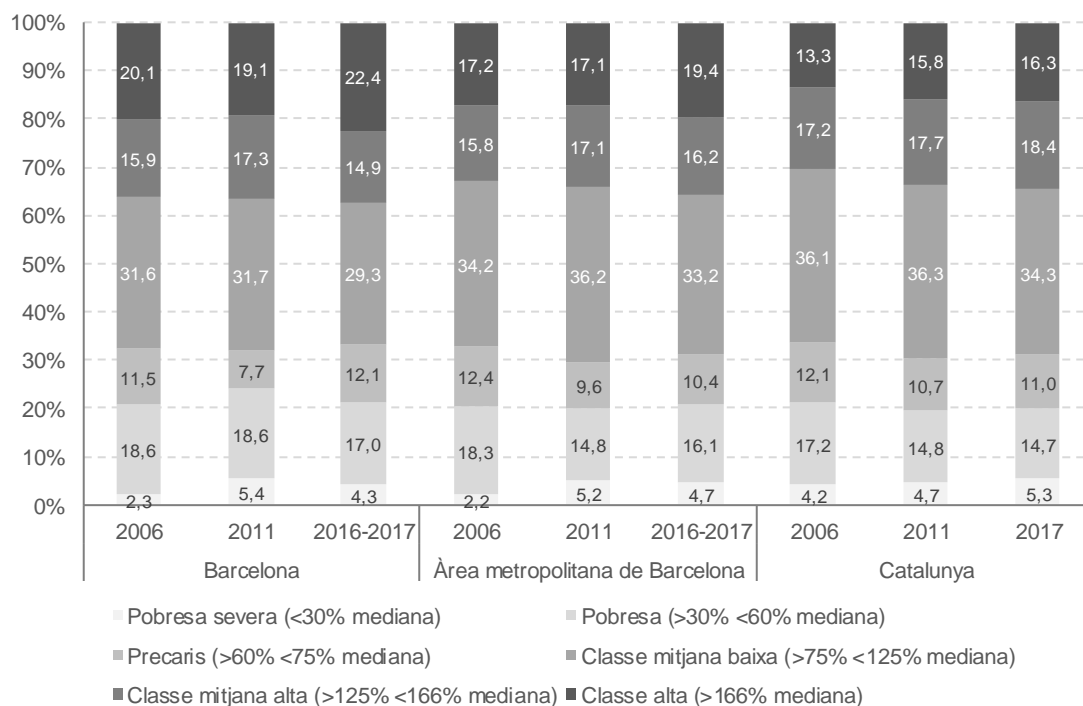
Gràfic 6. Coeficient de Gini i coeficient d'Atkinson. Població total. Barcelona, 2006, 2011 i 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017; Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2006 i 2011.

L'evolució a la darrera dècada de la distribució de la població segons estrats de renda apunta en aquesta mateixa direcció (gràfic 7). Els resultats assenyalen que malgrat el context de recuperació econòmica, la proporció de població amb un nivell de renda inferior al 30% de la mediana (4,3%) representa pràcticament el doble en termes relatius que la registrada l'any 2006 (2,3%), només reduint-se lleument respecte l'any 2011 (5,4%). La població amb ingressos superiors, però alhora insuficients per situar-se per sobre el llindar de risc de pobresa, també s'escurça. Al mateix temps, la proporció de població considerada en 'situació precària' en termes estrictament de renda, s'incrementa amb força respecte el cicle recessiu (del 7,7% al 12,1%). Així, deu anys després, un terç de la població continua a la part baixa de la distribució però, a més a més, tot apunta a la consolidació d'un grup amb rendes molt baixes. Per la part alta de la distribució creix el percentatge de residents a la ciutat amb ingressos superiors al 166% de la mediana (del 19,1% l'any 2011 al 22,4%).

Gràfic 7. Distribució de la població segons estrats de renda. Població total. Catalunya*, àrea metropolitana de Barcelona i Barcelona, 2006, 2011 i 2016-2017

*Les dades de Catalunya fan referència a l'any 2017.

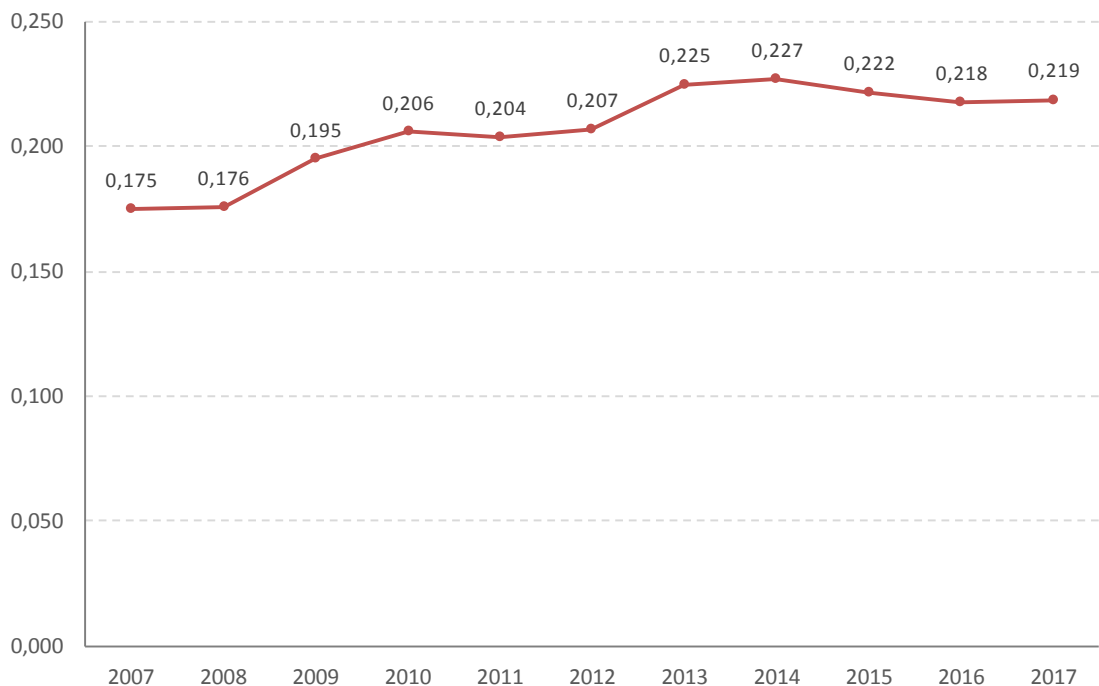
Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017; Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2006 i 2011.

1.4. La desigualtat i la pobresa als barris

Tanmateix, la renda no es distribueix homogèniament al si de la ciutat. Prenent la mitjana de la Renda Familiar Disponible¹² per càpita pels 73 barris de Barcelona, s'ofereix un índex de Gini territorial (gràfic 8). La mesura sintetitza quant de iguals o desiguals són els barris de la ciutat en relació a la renda dels veïns que hi resideixen. D'acord als resultats, la desigualtat entre els barris de Barcelona augmenta progressivament durant els anys de recessió econòmica, arribant a la màxima magnitud l'any 2014 (del 0,175 l'any 2007 al 0,227 l'any 2014). Des d'aleshores, l'índex disminueix molt lleugerament. En cap cas, els nivells de desigualtat retornen als nivells previs a la crisi.

¹² La Renda Familiar Disponible és un índex construït a partir de de les macromagnituds de la Renda Familiar Bruta Disponible i la Renda Familiar Bruta disponible per càpita, elaborats per l'Idescat, amb la combinació de variables relatives al nivell d'estudis de la població resident, la situació laboral, les característiques del parc de turismes i els preus del mercat residencial (Oficina Municipal de Dades, Ajuntament de Barcelona).

Gràfic 8. Índex de Gini territorial. Barris (73). Barcelona, 2007-2017

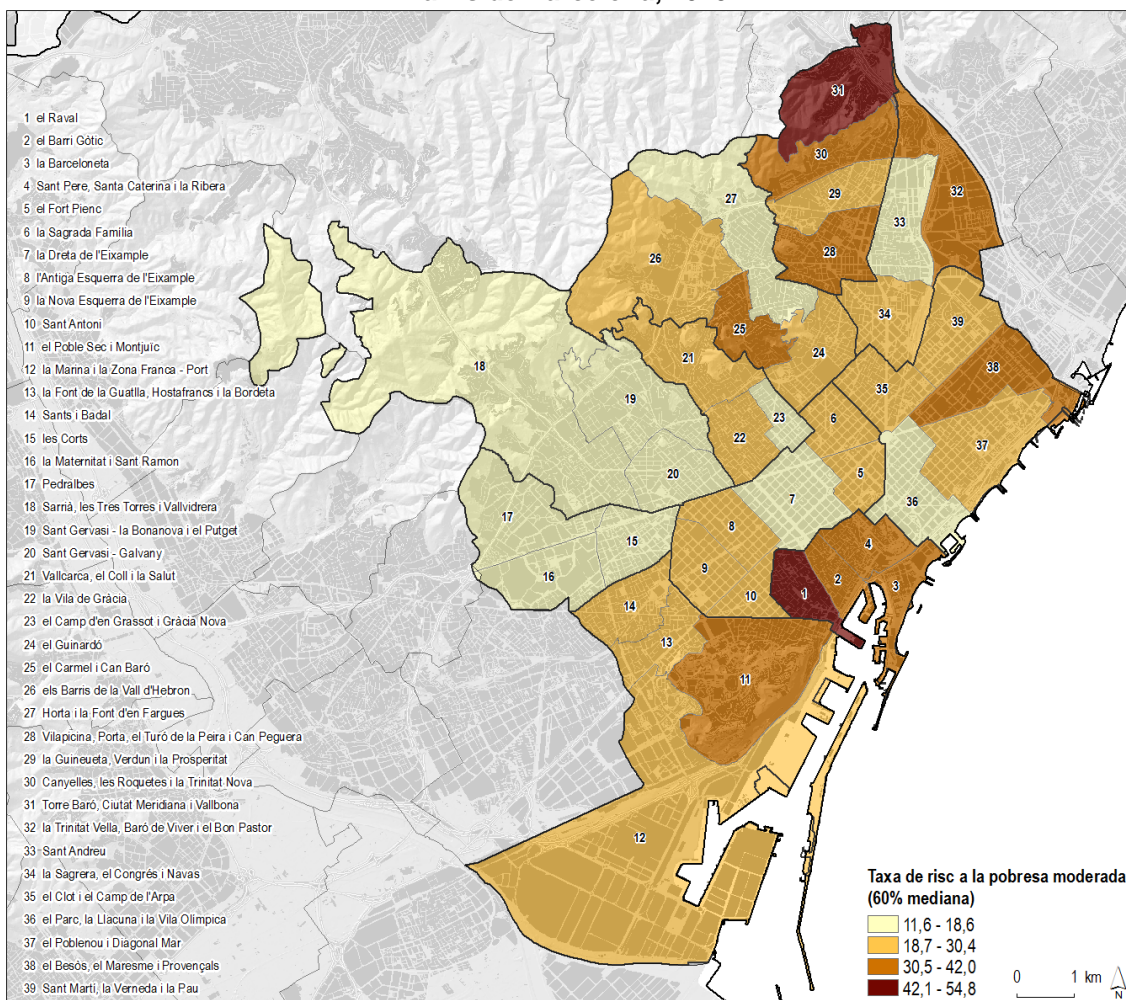

Font: Ajuntament de Barcelona. Oficina Municipal de Dades.

La desigualtat expressada mitjançant la pobresa relativa tampoc es distribueix aleatòriament a la ciutat (mapa 1). Conceptualitzada com el percentatge de població amb ingressos inferiors al 60% de la mediana de la ciutat¹³, s'observa com les diferències entre barris —en aquest cas Grans Barris— són transcendents. Així, la incidència de la pobresa pràcticament es multiplica per cinc entre el barri amb la taxa més baixa (Sarrià, les Tres Torres i Vallvidrera) i el barri amb la taxa més alta (el Raval). Així, tant al Raval com a Torre Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona, una de cada dues persones està en risc de pobresa. De fet, quatre dels cinc grans barris amb les taxes més altes de pobresa pertanyen al districte de Ciutat Vella. Per la part sud de la ciutat, també s'hi afegixen el Poble Sec i Montjuïc. Per la vessant nord, pràcticament també tot el districte de Nou Barris (excepte la Guineueta, Verdun i la Prosperitat) i a l'est la Trinitat Vella, Baró de Viver i el Bon Pastor. Així, el nord i el sud de la ciutat conformen, a grans trets, els indrets on es localitzen les rendes més baixes.

¹³ Dades de l'AEAT mitjançant una mostra anonimitzada d'informació tributària relativa a l'any 2015, facilitada per l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona.

Mapa 1. Taxes de risc a la pobresa moderada (60% mediana). Total població. Grans Barris de Barcelona, 2015.

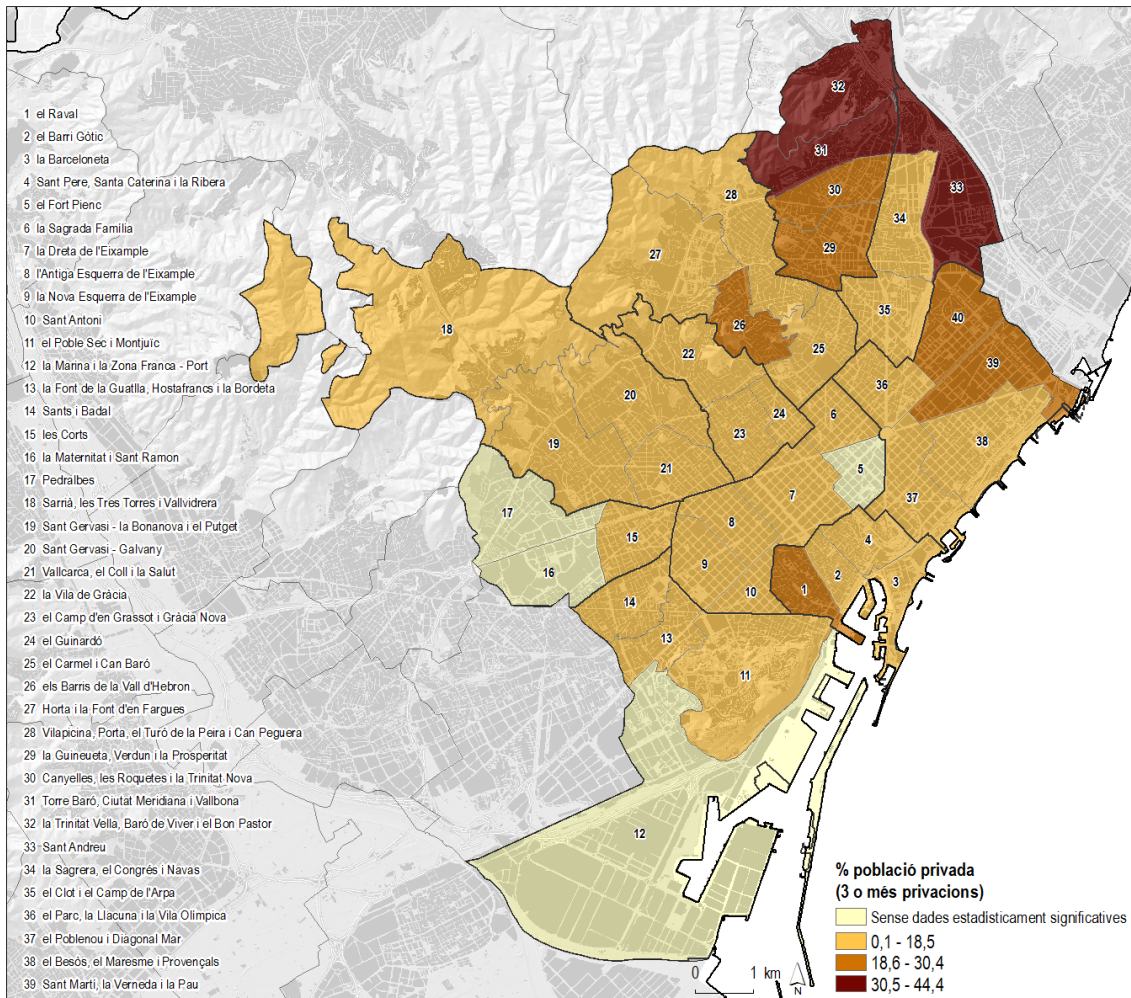

Font. Elaboració pròpia a partir d'Ajuntament de Barcelona, mostra AEAT, 2015.

La incidència de la pobresa és molt menor a la zona alta de la ciutat situada al marge superior de la Diagonal per la part occidental. Als grans barris que pertanyen al districte de les Corts (les Corts, la Maternitat i Sant Ramon i Pedralbes) i al districte de Sarrià-Sant Gervasi (Sarrià, les Tres Torres i Vallvidrera i Sant Gervasi – Galvany) la insuficiència d'ingressos no supera el 15%. Al marge inferior de la Diagonal, la Dreta de l'Eixample i el Parc, la Llacuna i la Vila Olímpica també presenten taxes de pobresa significativament inferiors al conjunt de la ciutat.

La pobresa mesurada des de l'acumulació de privacions en el consum de béns bàsics (mapa 2), mostra amb més intensitat les diferències entre els residents als barris de la ciutat i l'elevada vulnerabilitat material concentrada al nord i a l'est de la mateixa, el conegut com eix Besòs.

Mapa 2. Percentatge de població amb privacions materials (3 o més). Total població. Grans Barris de Barcelona, 2015.

Font: Elaboració pròpia a partir d'Ajuntament de Barcelona, Enquesta Sociodemogràfica, 2017.

2. ELS PERFILS SOCIALS AMB MÉS RISC DE POBRESA A LA CIUTAT

Els criteris establerts en el marc de les *Estadístiques de la Unió Europea sobre la renda i les condicions de vida* (EU-SILC) per quantificar la pobresa i l'exclusió social, dins del qual se situa la perspectiva d'aquest informe, parteixen de la premissa que tant els ingressos com la capacitat de consum dels individus es defineixen a partir dels recursos que s'acumulen i es disposen a la llar de la qual formen part. Des d'aquesta òptica, per tant, la llar s'entén com unitat bàsica en la definició de les condicions de vida de la població i es compona per individus que comparteixen els seus ingressos i el seu consum. Aquest plantejament implica que les dades de renda i de privació material que fan referència a les persones no tenen un caràcter individual en sí mateixes, sinó que és una estimació que assigna una distribució equivalent dels ingressos i de la capacitat de consum a cada membre d'una mateixa llar, independentment de les característiques de cada persona, la qual cosa requereix que les interpretacions de les dades individuals tinguin com a marc de referència la llar (De la Fuente, 2017). Això no vol dir que no sigui rellevant conèixer l'abast de les afectacions dels riscos de pobresa en els individus segons les seves característiques, de fet les recomanacions de les institucions europees són que el tractament de les dades sobre condicions de vida siguin sempre a nivell individual, ja que són les persones els subjectes de dret. En aquesta línia, aquest apartat posa l'èmfasi en identificar quins són els perfils socials més vulnerables a la ciutat de Barcelona, tot i que com es deia anteriorment, s'ha d'entendre que la situació socioeconòmica que presenten les persones no ha d'estar directament relacionada amb la seva condició, sinó que més aviat depèn de les característiques de la llar de la qual en formen part.

2.1. Els segments de població més vulnerables

La major vulnerabilitat de les dones a la pobresa material respecte els seus homòlegs masculins es fonamenta en la divisió social i sexual del treball que històricament assigna a les primeres les funcions d'atenció i cura de les persones dependents –i les relega a l'àmbit privat de la llar–, mentre que als segons els atribueix el treball productiu reconegut pública, social i econòmicament. Tot i l'augment de l'ocupació femenina, especialment rellevant des de mitjans dels anys 90 del segle passat, aquesta divisió segueix determinant una posició de subordinació al mercat laboral, al sistema de protecció social i a la pròpia llar (Valls i Belzunegui, 2017). Tal i com s'ha

anunciat, una part d'aquestes desigualtats queden matisades en comptabilitzar els ingressos de les llars en conjunt i distribuir-los equitativament entre tots els seus membres. No obstant, totes les sèries històriques de dades disponibles a Espanya i a Catalunya constaten taxes de risc de pobresa de la població femenina més elevades respecte la masculina. Aquesta tendència només s'ha vist alterada per l'impacte social de la darrera crisi econòmica, marcada a Catalunya i a Espanya per una intensa destrucció d'ocupació masculina. Així, durant el context de recessió econòmica, al conjunt d'Espanya el risc de pobresa entre ambdós sexes es va equiparar per primer cop des que es disposa de dades sobre aquesta qüestió i, fins i tot, l'any 2013 el risc de pobresa masculí va arribar a superar el femení a Catalunya. A hores d'ara, es pot dir que aquesta convergència vers el risc de pobresa no es va produir com a conseqüència d'una millora de les condicions de vida de les dones en concret, sinó que va tenir lloc en un context de degradació de les condicions de vida força generalitzat, amb grans afectacions d'atur entre els homes. Una vegada s'ha iniciat la reactivació econòmica, la convergència pel que fa a la vulnerabilitat econòmica entre homes i dones es manté a la ciutat (21,5% i 21,1% respectivament) (taula 6). No obstant, en tant que les dones tenen més presència en termes absoluts a la ciutat, també entre el col·lectiu de població en risc de pobresa. Això és, el 52,4% de la població pobra són dones.

En termes de privació de béns de consum considerats bàsics no es pot dir que les diferències entre homes i dones siguin estadísticament significatives (taula 7). No obstant, la taxa de privació material i social –indicador de recent incorporació a les estadístiques de l'EU-SILC que recull la proporció de població privada en almenys 5 de 13 ítems, 6 dels quals recollits a títol personal per a la població de 16 i més anys¹⁴ – és dos punts percentuals més elevada per a les dones de la ciutat (13,5%) que pels homes (11,2%).

¹⁴ Els indicadors de privació que l'enquesta recull a títol individual per a la població de 16 i més anys són: No es pot permetre 1) substituir la roba malmesa per altra de nova; 2) disposar de dos parells sabates adequades per a les diferents èpoques de l'any; 3) gastar una petita quantitat de diners cada setmana en un mateix; 4) participar regularment en activitats d'oci; 5) reunir-se amb amics o familiars per dinar o prendre quelcom almenys una vegada al mes i 6) disposar de connexió a internet per a ús personal a la llar.

Taula 6. Taxes de risc de pobresa moderada, severa i extrema i distribució de la població pobra segons característiques sociodemogràfiques. Total població¹⁵. Barcelona, 2016-2017

	<i>Taxes de risc a la pobresa (60% mediana)</i>	<i>Distribució de la població pobra (60% mediana)</i>	<i>Taxes de risc a la pobresa (40% mediana)</i>	<i>Distribució de la població pobra (40% mediana)</i>	<i>Taxes de risc a la pobresa (30% mediana)</i>	<i>Distribució de la població pobra (30% mediana)</i>
<i>Total</i>	21,3		7,3		4,3	
<i>Sexe</i>						
<i>Homes</i>	21,5	47,6	7,3	47,1	4,6	51,2
<i>Dones</i>	21,1	52,4	7,3	52,9	3,9	48,8
<i>Grups d'edat</i>						
<i>De 0 a 15 anys</i>	28,0	18,3	7,9	15,1	5,2	16,8
<i>De 16 a 34 anys</i>	28,6	29,5	10,5	31,7	6,1	31,5
<i>De 35 a 64 anys</i>	17,8	35,8	6,3	37,2	3,8	37,9
<i>De 65 anys i més</i>	16,5	16,5	5,4	16,0	2,8	13,8
<i>Tipus de llars</i>						
<i>Unipersonals de menys de 65 anys</i>	20,7	6,8	10,5	10,1	7,4	12,1
<i>Unipersonals de 65 anys i més</i>	26,4	7,6	9,3	7,9	6,5	9,3
<i>Llars sense infants dependents</i>	14,2	27,4	5,2	29,5	2,9	28,0
<i>Llars amb infants dependents</i>	27,3	58,2	8,4	52,5	4,8	50,7
<i>Nivell d'estudis</i>						
<i>Estudis obligatoris o inferiors</i>	28,4	44,7	8,5	38,6	3,7	----
<i>Estudis secundaris post-obligatoris</i>	22,6	27,0	9,1	31,3	5,8	----
<i>Estudis superiors</i>	13,1	28,3	4,8	30,1	3,5	----
<i>Lloc de naixement</i>						
<i>Espanya</i>	14,2	56,0	5,7	64,2	2,8	----
<i>Resta del món</i>	44,1	44,0	12,5	35,8	9,1	----
<i>Relació amb l'activitat</i>						
<i>Ocupats</i>	17,0	43,8	4,5	33,2	2,5	----
<i>Aturats</i>	40,7	17,2	20,8	25,1	12,9	----
<i>Jubilats</i>	12,5	13,1	4,0	11,9	2,2	----
<i>Altres situacions d'inactivitat</i>	29,2	25,9	11,7	29,8	6,9	----

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

¹⁵ El nivell d'estudis, el lloc de naixement i la relació amb l'activitat es reporta per la població de 16 i més anys.

Taula 7. Taxes de privació material, privació material severa, intensitat de la privació i distribució de la població privada segons característiques sociodemogràfiques. Total població¹⁶. Barcelona, 2016-2017

	<i>Taxa de privació material</i>	<i>Distribució de la població privada</i>	<i>Taxa de privació material severa</i>	<i>Distribució de la població privada severa</i>	<i>Intensitat de la privació material</i>
<i>Total</i>	15,1		4,8		3,4
<u><i>Sexe</i></u>					
<i>Homes</i>	14,6	45,7	4,3	41,6	3,4
<i>Dones</i>	15,5	54,3	5,4	58,4	3,4
<u><i>Grups d'edat</i></u>					
<i>De 0 a 15 anys</i>	20,5	18,9	4,6	13,1	3,3
<i>De 16 a 34 anys</i>	20,8	30,3	7,2	32,8	3,5
<i>De 35 a 64 anys</i>	13,4	38,0	4,6	40,9	3,5
<i>De 65 anys i més</i>	9,0	12,8	3,0	13,2	3,5
<u><i>Tipus de llars</i></u>					
<i>Unipersonals de menys de 65 anys</i>	12,3	5,7	7,1	10,2	3,9
<i>Unipersonals de 65 anys i més</i>	15,3	6,2	5,8	7,4	3,5
<i>Llars sense infants dependents</i>	9,2	25,1	4,3	36,6	3,7
<i>Llars amb infants dependents</i>	20,9	62,9	4,9	45,9	3,3
<u><i>Nivell d'estudis</i></u>					
<i>Estudis obligatoris o inferiors</i>	22,2	49,8	9,4	63,3	3,6
<i>Estudis secundaris post-obligatoris</i>	18,3	31,1	4,4	22,6	3,3
<i>Estudis superiors</i>	6,2	19,1	1,5	14,1	3,4
<u><i>Lloc de naixement</i></u>					
<i>Espanya</i>	8,9	50,0	2,9	48,4	3,4
<i>Resta del món</i>	35,3	50,0	12,1	51,6	3,5
<u><i>Relació amb l'activitat</i></u>					
<i>Ocupats</i>	12,9	47,3	4,1	44,6	3,4
<i>Aturats</i>	33,8	20,3	12,2	22,0	3,5
<i>Jubilats</i>	7,2	10,6	2,7	12,0	3,5
<i>Altres situacions d'inactivitat</i>	17,3	21,8	5,7	21,4	3,4

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

El cicle vital de la pobresa es troba estretament associat a la manca de correspondència entre les necessitats i els ingressos específics de cada edat (Esping-Andersen, 2000). El caràcter estructural de la pobresa infantil a Barcelona, així com als àmbits territorials d'escala superior, ha estat àmpliament constatada en diferents informes (Flaquer *et al.*, 2006; Ayala *et al.*, 2006; Ayllón, 2017; Ayala *et al.*, 2018; Navarro-Varas *et al.*, 2018). Darrera d'aquesta situació de vulnerabilitat econòmica

¹⁶ El nivell d'estudis, el lloc de naixement i la relació amb l'activitat es reporta per la població de 16 i més anys.

dels infants s'hi troben diferents factors: a) la dependència de la població infantil en relació a les rendes del treball com a principal font d'ingressos dels seus progenitors la situa en una situació de sobreexposició davant els cicles econòmics i les dinàmiques del mercat de treball. Es tracta, doncs, d'un col·lectiu especialment sensible a processos de destrucció d'ocupació o de precarietat laboral (pèrdua adquisitiva de les rendes salarials, temporalitat o baixa intensitat de treball a la llar); b) per qüestions relacionades amb el cicle vital, les llars amb infants són les que destinen una part més important dels ingressos a despeses relacionades amb l'habitatge; c) els règims de benestar estatal i autonòmic presenten importants deficiències per contrarestar els efectes nocius d'ambdós elements anteriors sobre les condicions de vida d'una part important dels infants. Així, tant si es realitza una lectura en clau d'edat o de llar, els infants són els que presenten taxes més elevades de pobresa i privació a la ciutat. Pràcticament el 60% de la població pobre viu en llars amb presència d'infants (taula 6).

En paral·lel, els joves de la ciutat també pateixen elevats riscos de pobresa monetària i material. Tot i l'augment de la seva participació al mercat laboral ençà del context de crisi les taxes d'atur dins el col·lectiu encara són elevades. Al mateix temps, la integració laboral es produeix en gran mesura en precari, constituint els contractes temporals de curta durada i de temps parcial els més estesos. A aquest context, s'han d'afegir polítiques de joventut poc desenvolupades i escassa despesa pública adreçada al col·lectiu (Moreno, 2012; Moreno et al., 2012). Els joves acaben per dependre en gran mesura de les rendes del treball i poc d'altres transferències socials o altres fonts d'ingressos.

Per contra, el col·lectiu de persones de 65 i més anys a la ciutat és el que presenta taxes més baixes de pobresa. Amb les darreres dades disponibles, la insuficiència d'ingressos afecta al 16,5% de la gent gran a la ciutat i la privació material al 9%. Aquesta menor sobreexposició a la pobresa s'explica per l'estabilitat dels seus ingressos —provinents gairebé en la seva totalitat del sistema de pensions— i la davallada del nivell de renda de la població en general en el context recessiu. Tot i que ençà l'any 2015, s'inicia un procés ascendent de la renda mitjana i del llindar de pobresa, els valors encara són inferiors als comptabilitzats al període pre-crisi i, en conseqüència, les pensions demostren ser en el context actual un fort factor de protecció. No obstant, aquesta bonança en termes relatius s'esvaeix quan les persones grans viuen soles. En aquest cas, la taxa de pobresa ascendeix al 26,4%. La feminització d'aquest col·lectiu —8 de cada 10 són dones— i la seva feble presència històrica en el mercat de treball formal, les fa dependents de pensions de viduïtat i de pensions no contributives. Tot i les millores a les darreres dècades de la protecció

social en aquest àmbit, la baixa quantia de les mateixes explica aquesta vulnerabilitat. Afortunadament, el seu pes relatiu sobre la població pobre és petit (7,6%).

La formació educativa ha estat i continua sent en l'actualitat un factor protector del risc de pobresa que pren encara més rellevància quan es treballa amb les llars com a marc de referència. En aquest sentit l'homogamia educativa, entesa com l'aparellament o el matrimoni entre persones que comparteixen el mateix nivell d'estudis, constitueix un tret característic de les societats actuals. A la ciutat, el 28,4% de la població de 16 i més anys amb estudis obligatoris o inferiors es troba en risc de pobresa. Aquest risc es rebaixa al 22,6% en el cas d'haver completat estudis secundaris post-obligatoris i es minimitza al 13,1% pels titulats universitaris. En el cas de la pobresa extrema, les taxes més elevades corresponen als estudis secundaris, en la mesura que amb l'assoliment d'estudis hi ha un clar component generacional que fa que el col·lectiu de població a la ciutat amb menys estudis estiguin ja en edat de jubilació i, en conseqüència, coberta amb menys o més intensitat, pel sistema de protecció social.

La incidència de la pobresa és també molt diferent atenent al lloc de naixement¹⁷. Pels residents a Barcelona no nascuts a l'Estat espanyol, la taxa de pobresa ascendeix al 44,1%, mentre que per la població autòctona el risc es redueix al 14,2%. Tot i que representen aproximadament el 23% de la població resident a la ciutat, constitueixen el 44% de la població pobre. Les diferències encara s'accentuen més en termes de privació material.

2.2. L'atur i els treballadors/es pobres

Menció apart mereix la relació entre pobresa i ocupació. En un context de reactivació econòmica i descens progressiu de les taxes d'atur, l'accent torna a recaure sobre els problemes arrelats a l'estructura productiva espanyola i exhortats amb la darrera reforma laboral de l'any 2012 (temporalitat, contractes de curta durada, temps parcial involuntari, baixos salaris, etc.). La problemàtica no es circumscriu únicament a tenir ocupació o no, sinó a si aquesta és capaç de mantenir els efectes integradors d'antuvi. En paral·lel, la creixent robotització i substitució dels llocs de treball i l'anomenada "fi del treball" situa també el debat en la reestructuració dels sistemes de garantia de rendes, bé mitjançant una renda bàsica de caràcter universal que assegurï l'existència material de la població al marge de la seva participació al mercat laboral o bé

¹⁷ Malauradament la variable lloc de naixement no permet una desagregació més acurada per qüestions mostrals.

mitjançant la complementarietat entre els programes de rendes mínimes existents i els salaris (Berbel *et al.*, 2018).

Així, la confluència en una mateixa llar de persones en situacions d'atur o de molt baixa intensitat de treball¹⁸ es redueixen significativament ençà el context de crisi (del 8,9% al 4,9% en el cas de població que viu en llars amb tots els actius aturats i del 10,1% al 4,6% per la població que viu en llars amb intensitat de treball molt baixa). No obstant, això no implica una millora *per se* de les condicions de vida de la població afectada, tal i com es mostrarà amb posterioritat.

Taula 8. Relació amb l'activitat dels membres de la llar, intensitat de treball molt baixa i taxa de risc a la pobresa en el treball. Total població. Barcelona, 2011 i 2016-2017

	2011	2016-2017
<i>Situació de la llar en relació a l'activitat</i>		
Tots inactius	22,5	17,7
Tots els actius ocupats	57,7	63,4
Tots els actius ocupats i aturats	11,4	13,9
Tots els actius aturats	8,4	4,9
<i>Població en llars amb molt baixa intensitat de treball</i>	10,1	4,6
<i>Taxa de risc a la pobresa en el treball</i>	16,5	16,8

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017; Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011.

D'altra banda, la taxa de 'treballadors/es pobres' es manté als mateixos nivells que a l'any 2011. En aquest sentit, cal recordar que la seva interpretació va més enllà de la relació amb l'activitat des d'un punt de vista individual i que no es pot vincular directament amb la permanència de baixos salaris. De fet, fa referència a les persones que malgrat considerar-se ocupades en el període de referència de la renda —perquè han treballat sis o més mesos dels dotze potencials— viuen en llars amb ingressos que se situen per sota del llindar de risc de pobresa. Així, tant pot tractar-se de persones ocupades a temps parcial, amb baixos salaris, concatenant contractes de curta durada amb situacions d'atur o que la situació de pobresa esdevingui més aviat per la composició i la relació amb l'activitat d'altres membres de la llar.

No obstant, la manca de protecció més greu es produeix entre les persones aturades. És en aquest cas on es manifesta amb més intensitat la reduïda capacitat del sistema de protecció social per evitar la pobresa. D'una banda, la llarga durada de l'episodi de crisi econòmica ha perllongat molt temps situacions d'atur, portant a

¹⁸ La intensitat de treball de la llar es calcula dividint la suma total de mesos treballats pels membres en edat activa per la suma dels mesos en què aquests membres haurien pogut treballar, durant l'any de referència dels ingressos. La intensitat de treball molt baixa es refereix a les llars on el treball real ha estat igual o inferior a una cinquena part del treball potencial.

l'esgotament de les prestacions econòmiques de desocupació, particularment les contributives, que són les que realment tenen capacitat per situar als beneficiaris amb ingressos per damunt del llindar de risc de pobresa. Per altra banda, l'encadenament de relacions laborals precàries que no generen drets per rebre prestacions o subsidis de desocupació constitueix una altra de les causes de la desprotecció que pateix actualment una proporció elevada de població aturada a la ciutat. L'any 2017, només un terç dels aturats/des rep prestacions de tipus contributiu i pràcticament un 40% no en rep prestació de cap tipus (taula 9).

Taula 9. Població aturada segons tipus de prestacions per desocupació. Barcelona, 2011 i 2017¹⁹

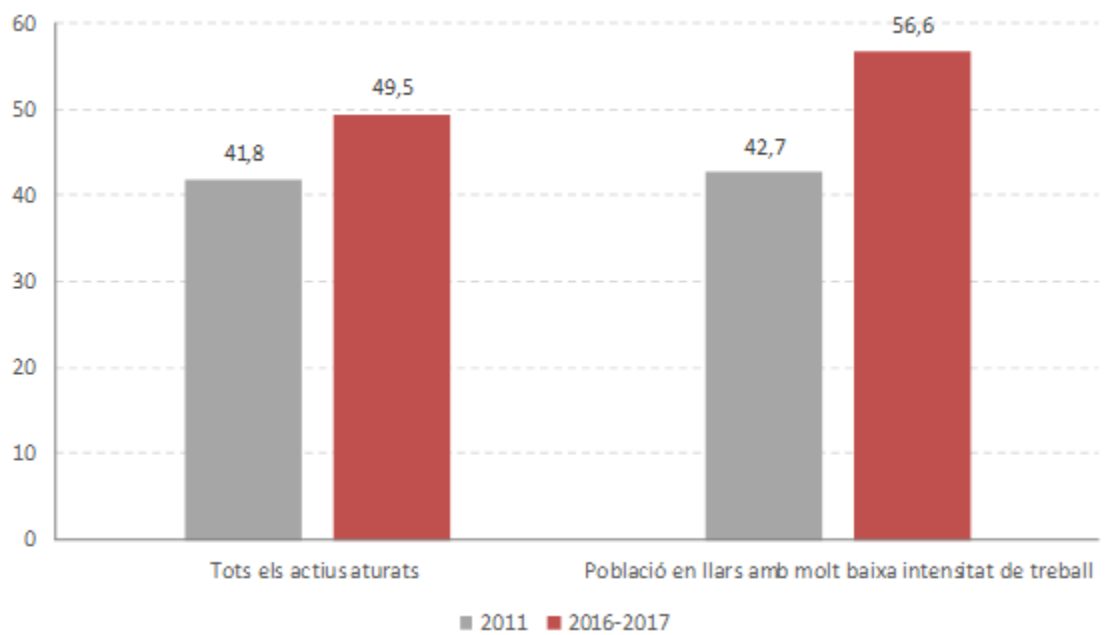
	<i>Aturats/des (absoluts)</i>	<i>% aturats/des amb prestació contributiva</i>	<i>% aturats/des amb prestació assistencial</i>	<i>% aturats/des sense prestació</i>
2011	107.521	44,7	27,4	27,9
2017	74.825	33,9	23,5	42,6

Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Empresa i Ocupació (Generalitat de Catalunya), del Observatorio de las Ocupaciones-Servicio Público de Empleo Estatal de Barcelona i recopilades per Programa Hermes (Diputació de Barcelona).

Aquest dèficit de protecció vers els aturats quan es trasllada a les llars es tradueix en un risc de pobresa més elevat que durant el període recessiu. Tal i com s'esmentà més amunt, la població que viu en llars amb tots els actius aturats o en llars amb intensitat de treball molt baixa s'ha reduït pràcticament a la meitat, però la que es troba actualment en aquesta situació viu en majors proporcions en situació de pobresa (gràfic 9). En ambdós casos la incidència de la pobresa monetària és d'aproximadament el 50%.

¹⁹ Les dades fan referència al mes de desembre de cadascun dels anys.

Gràfic 9. Taxes de risc de pobresa (60% mediana) de la població que viu en llars amb tots els actius aturats o amb molt baixa intensitat de treball. Població total. Barcelona, 2011 i 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017; Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011.

3. EL PROBLEMA DE L'HABITATGE

El dret a l'habitatge està àmpliament reconegut i incorporat en els marcs legals internacionals, estatals i autonòmics. Així i tot, accedir a un habitatge assequible en les àrees urbanes més dinàmiques del planeta a dia d'avui resulta problemàtic. Les despeses relacionades amb l'habitatge són ineludibles per la immensa majoria de llars. En els casos més evidents, perquè han de fer front mensualment al pagament d'un crèdit hipotecari o del rebut de lloguer, però tampoc es pot menystenir el cost del consum de serveis bàsics d'energia, així com d'altres serveis relacionats amb l'habitatge (assegurances, impostos, etc.). Es tracta doncs d'una despesa fixa que, alhora, absorbeix una part considerable del pressupost de les llars —especialment entre les llars amb menys ingressos—, condicionant clarament el seu poder adquisitiu. Des d'aquest punt de vista, es deriva un impacte en les pautes de pobresa i de privació en el consum que va més enllà de l'observació directa de la renda familiar (Tunstall *et al.*, 2013). No considerar el cost d'adquisició i manteniment de la residència comporta subestimar la vulnerabilitat de determinats col·lectius (llogaters, aturats/des, immigrants...).

La secció que segueix té per objectiu analitzar l'impacte del cost de l'habitatge en les condicions de vida de la població a Barcelona. Les condicions de vida s'entenen en termes de pobresa monetària —mitjançant un exercici de simulació de la pobresa induïda per les despeses d'habitatge— i en termes de privació material i residencial. Es contempla un primer apartat dedicat a l'examen del règim de tinença de l'habitatge a la ciutat en funció de les principals característiques socioeconòmiques de la població. En segon terme, el focus es posa en el cost de l'habitatge pròpiament, analitzant el concepte de sobrecàrrega des d'una perspectiva objectiva i subjectiva. Els següents apartats tracten l'impacte del cost residencial sobre la renda de les llars (en clau de pobresa) i sobre el consum (en clau de privació material).

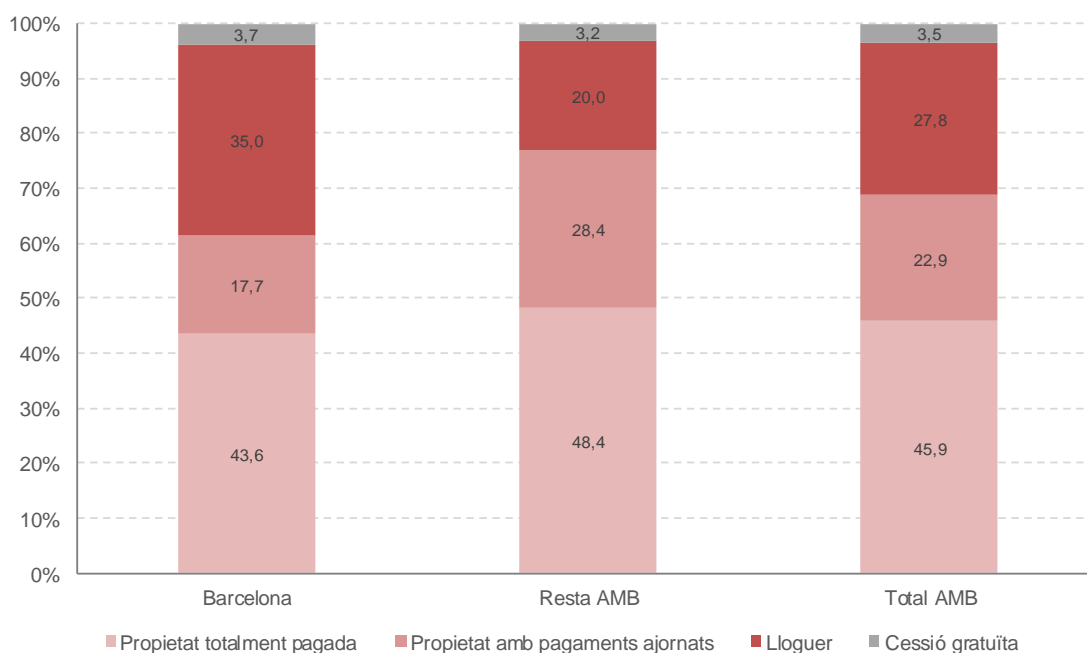
3.1. El règim de tinença

El període més llarg de creixement econòmic continuat viscut en l'era democràtica espanyola (1996-2007), va anar de la mà de la creació d'una bombolla immobiliària en forma de producció descontrolada d'habitatges i un augment dels preus sense precedents. Ambdues qüestions no s'expliquen per una evolució anàloga dels salaris i de la renda familiar, sinó més aviat per un escenari favorable de baixes taxes d'interès i fàcil accés al crèdit; una forta preferència per la propietat de l'habitatge —afavorida per la política fiscal— i, en darrer terme, per la feble presència històrica de l'Estat com

a regulador mitjançant l'habitatge públic i social. En aquest context, l'endeutament familiar per la compra de l'habitatge va créixer en grans proporcions: entre l'any 1995 i 2006, la població de Barcelona que accedí a la propietat mitjançant hipoteca es va doblar, del 11,1% al 22,5%.

En l'actualitat, 6 de cada 10 llars a la ciutat resideixen en habitatges de propietat (gràfic 10). En el 43,6% dels casos es tracta d'habitatges totalment pagats i en el 17,7% romanen pendents de pagament. El lloguer constitueix l'opció per una mica més d'un terç de les llars (35%). La residència en habitatges cedits gratuïtament és força residual (3,7%). En termes territorials, s'observen diferències importants respecte la ciutat central. A la primera corona metropolitana, augmenta el pes de la propietat, tant la totalment pagada com sobretot l'adquirida amb hipoteca (48,4% i 28,4%, respectivament), alhora que disminueix significativament el pes de l'habitatge llogat (20%).

Gràfic 10. Règim de tinença de l'habitatge. Total llars. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

La societat de propietaris que caracteritza els països del sud d'Europa no està exempta de desigualtats. Durant anys, la propietat s'havia distribuït homogèniament entre classes socials, compartint pràcticament la mateixa probabilitat de ser propietaris la població de rendes baixes com la població de major poder adquisitiu (Poggio, 2008). No obstant, aquesta relativa igualtat d'accés —que diferenciava Espanya d'altres països com ara Dinamarca, Suècia o Holanda— ja aleshores amagava importants matisos, en la mesura que per la població dels estrats econòmics més baixos no es

tractava de propietat real, sinó potencial (adquirida via crèdits). A més a més, d'ençà l'any 2000 les desigualtats d'accés a l'habitatge s'han aguditzat.

Amb dades relatives als anys 2016-2017, aproximadament el 40% de les llars a la ciutat no han d'assumir despeses d'hipoteca perquè l'habitatge on resideixen és de propietat i està totalment pagat. El percentatge supera el 70% a les llars formades per persones en edat de jubilació. En termes socioeconòmics, es produeix una sobrerepresentació d'aquest règim de tinença entre la classe treballadora tradicional, però també entre les llars de major poder adquisitiu de la ciutat (taula 10). La propietat amb pagaments pendents, té major presència entre els adults d'edats centrals i a les llars d'origen autòcton i amb presència d'infants. Es tracta de llars que en clau d'estatus social i econòmic pertanyen a la classe de serveis (directius, professionals i ocupacions intermèdies) i als dos quintils superiors de renda. Pel que fa al lloguer, adquireix pes entre els adults joves, tant si viuen en llars unipersonals com en llars amb presència d'infants. També hi té força presència entre les persones d'origen estranger, constituint l'opció residencial majoritària d'aquest col·lectiu (76'2%). En termes de classe social es constata una major concurrència al proletariat de serveis, però també s'estén a les ocupacions intermèdies. Atenent pròpiament a la renda familiar, es concentra especialment entre la població de menys ingressos (els dos quintils inferiors de renda).

Taula 10. Règim de tinença segons característiques socioeconòmiques de la llar i de la primera persona responsable de l'habitatge²⁰. Total llars. Barcelona, 2016-2017

	<i>Propietat totalment pagada</i>	<i>Propietat amb pagaments</i>	<i>Lloguer</i>
<i>Total</i>	43,6%	17,7%	35,0%
<i>Edat de la primera persona responsable de l'habitatge</i>			
<i>Menys de 30 anys</i>	----	----	----
<i>De 30 a 44 anys</i>	9,6%	25,8%	58,5%
<i>De 45 a 59 anys</i>	42,0%	25,3%	29,6%
<i>De 60 i més anys</i>	71,5%	8,9%	16,6%
<i>Estructura de la llar</i>			
<i>Unipersonals < 65 anys</i>	21,6%	16,9%	55,8%
<i>Unipersonals ≥ 65 anys</i>	72,8%	5,6%	18,9%
<i>Llars sense infants dependents</i>	54,3%	12,9%	30,3%
<i>Llars amb infants dependents</i>	23,5%	32,8%	38,8%
<i>Lloc de naixement de la primera persona responsable de l'habitatge</i>			
<i>Nascuts a Espanya</i>	51,6%	18,9%	25,5%
<i>Nascuts a la resta del món</i>	8,8%	12,3%	76,2%
<i>Classe social de la primera persona responsable de l'habitatge</i>			
<i>Directius i professionals</i>	40,2%	24,1%	32,5%
<i>Ocupacions intermèdies</i>	41,9%	16,8%	38,4%
<i>Petits empresaris i autònoms</i>	55,7%	10,5%	30,2%
<i>Treballadors semiqualficats de servei</i>	38,0%	10,4%	47,1%
<i>Treballadors semiqualficats de la indústria</i>	49,6%	18,0%	26,2%
<i>Treballadors no qualificats</i>	46,9%	10,7%	37,5%
<i>Aturats de llarga durada i persones que no han treballat mai</i>	----	----	----
<i>Quintils de renda disponible</i>			
<i>1er</i>	36,6%	11,5%	47,8%
<i>2on</i>	35,3%	12,2%	45,3%
<i>3er</i>	44,2%	16,6%	34,4%
<i>4art</i>	45,1%	22,8%	30,4%
<i>5é</i>	51,9%	22,5%	23,9%

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

3.2. El cost de l'habitatge

A l'hora d'estimar les despeses d'habitatge que afronten les llars sorgeix una qüestió conceptual i metodològica que cal explicitar: que s'entén per despeses d'habitatge? L'EMCV recull les despeses en concepte de lloguer, les despeses de subministraments bàsics (aigua, llum i gas) i altres despeses relatives a assegurances, comunitat de veïns, impostos i taxes municipals. En el cas dels propietaris, però, es presenta el dubte de com considerar els pagaments que fan per la hipoteca demanada en el cas d'haver comprat l'habitatge a terminis. Aquests pagaments inclouen

²⁰ L'EMCV registra la primera persona responsable de l'habitatge considerant que el/la responsable és el propietari o el llogater. Si dues o més persones comparteixen la responsabilitat de l'allotjament, la primera persona és la de més edat.

l'amortització del capital prestat i els interessos bancaris, la qual cosa planteja el dubte de si el retorn del capital ha de ser considerat una despesa o una inversió que generarà estalvis i rendiments futurs. En aquest informe s'ha optat per considerar les quotes d'amortització de capital com a part de les despeses de l'habitatge, atès que es vol analitzar la relació entre aquestes i les condicions de vida. En un país on la majoria del parc d'habitatge és de propietat, és clar que l'opció majoritària dels ciutadans passa per intentar la compra i, malgrat a la llarga això els hi comportarà unes despeses menors, el moment de la compra és una càrrega feixuga que els pot limitar altres oportunitats vitals per al seu benestar. Aquesta opció metodològica no és neutral. Com es pot observar a les taules 11 i 12, l'augment del cost de l'habitatge atribuït a les quotes d'amortització es manifesta sobretot en els trams que menys despeses tenen quan aquestes quotes no es consideren. Sense incloure les amortitzacions, la meitat de les llars de Barcelona dediquen a les despeses d'habitatge de mitjana un 14,5% de la seva renda disponible (329 €/mes). Inclouent les amortitzacions, el percentatge ascendeix fins al 18,3% (420 €/mes). També en el primer cas, només una quarta part de les llars dediquen més del 31% del seu pressupost (681 €/mes), i una dècima part més del 52% (953 €/mes), però quan s'inclouen les amortitzacions, hi ha una quarta part de les llars que hi dediquen més d'un terç del seu pressupost a despeses d'habitatge (796 €/mes) i un 10% que hi dediquen el 56% o més (1.050 €/mes).

Taula 11. Import mensual de les despeses d'habitatge de les llars segons la consideració de l'import corresponent a l'amortització de la hipoteca. Total llars. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017

	Barcelona		Resta AMB		Total AMB	
	Sense quotes d'amortització	Amb quotes d'amortització	Sense quotes d'amortització	Amb quotes d'amortització	Sense quotes d'amortització	Amb quotes d'amortització
Despesa mitjana mensual	473,2 €	555,1 €	357,3 €	478,9 €	417,1 €	518,2 €
Mediana de la distribució	329,4 €	419,8 €	267,7 €	322,0 €	300,9 €	377,3 €
Percentil 75º	681,3 €	796,5 €	443,8 €	726,7 €	560,0 €	757,7 €
Percentil 90º	953,4 €	1.050,1 €	739,0 €	927,8 €	846,0 €	997,2 €

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

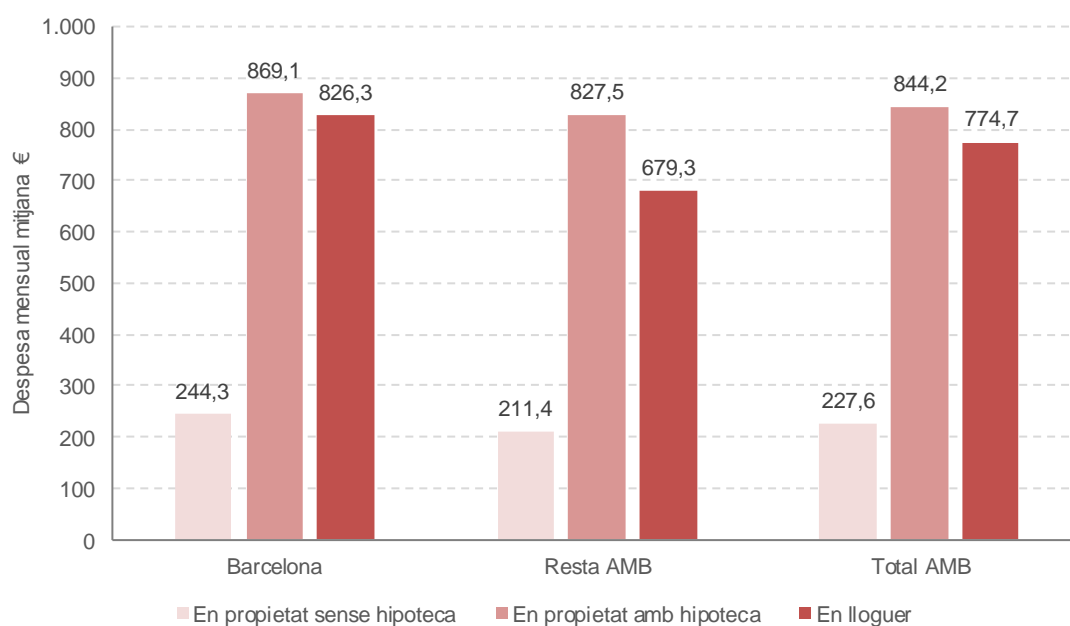
Taula 12. Percentatge de les despeses d'habitatge sobre la renda de les llars segons la consideració de l'import corresponent a l'amortització de la hipoteca. Total llars. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017

	Barcelona		Resta AMB		Total AMB	
	Sense quotes d'amortització	Amb quotes d'amortització	Sense quotes d'amortització	Amb quotes d'amortització	Sense quotes d'amortització	Amb quotes d'amortització
% mitjana de renda	23,7	26,3	20,8	25,2	22,3	25,8
Mediana de la distribució	14,5	18,3	13,0	17,9	13,7	18,0
Percentil 75º	31,0	35,9	24,3	31,4	27,6	33,7
Percentil 90º	52,7	56,6	43,8	55,2	50,6	56,3

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

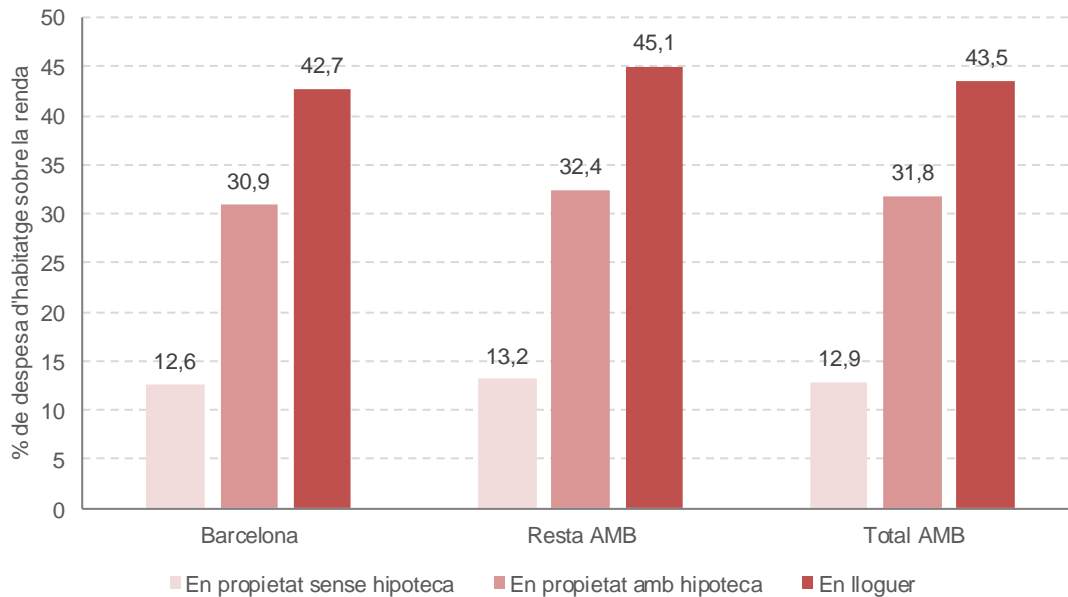
Considerant doncs les quotes d'amortització en l'examen de les despeses d'habitatge com a criteri metodològic en la resta de l'informe, s'observa que les llars que resideixen en habitatges de la seva propietat i sense hipoteca (el 43,6% de les llars de la ciutat) són les que, lògicament, dediquen un percentatge menor de la seva renda (el 12,6% en termes relatius i 244 €/mes en termes absoluts) (gràfics 11 i 12). Per les llars que han adquirit l'habitatge mitjançant un crèdit hipotecari (el 18% de les llars), aquestes càrregues no són lleugeres, donat que la proporció mitjana de renda dedicada és del 31%. En termes absoluts, es tracta aproximadament de 870 €/mes. No obstant, la llosa més pesada sobre el pressupost familiar la sostenen els individus i les famílies que viuen de lloguer a la ciutat. Es tracta d'una mica més d'un terç de les llars que, en termes mitjans, ha d'esmerçar el 42,7% del seu pressupost a pagar l'habitatge, tot i que en termes absoluts es tracta d'una quantia inferior a la que dediquen les llars que tenen hipoteca (826 €/mes) (en la mesura que com s'observà més amunt la renda disponible de les llars que resideixen en règim de lloguer és inferior a la renda de les que resideixen en habitatges de propietat amb hipoteca). D'una lectura territorial de les dades, es pot extreure que malgrat que els residents a la ciutat central tenen despeses mensuals més elevades, el percentatge que representa respecte als ingressos de la llar és inferior que els de la resta de la conurbació per a tots els règims de tinença. Aquest efecte també s'explica pel menor nivell d'ingressos de la població resident a la primera corona metropolitana.

Gràfic 11. Import mensual de les despeses d'habitatge (amb amortització) segons règim de tinença. Total llars. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

Gràfic 12. Proporció mitjana de les despeses d'habitatge (amb amortització) sobre la renda de les llars segons règim de tinença. Total llars. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017

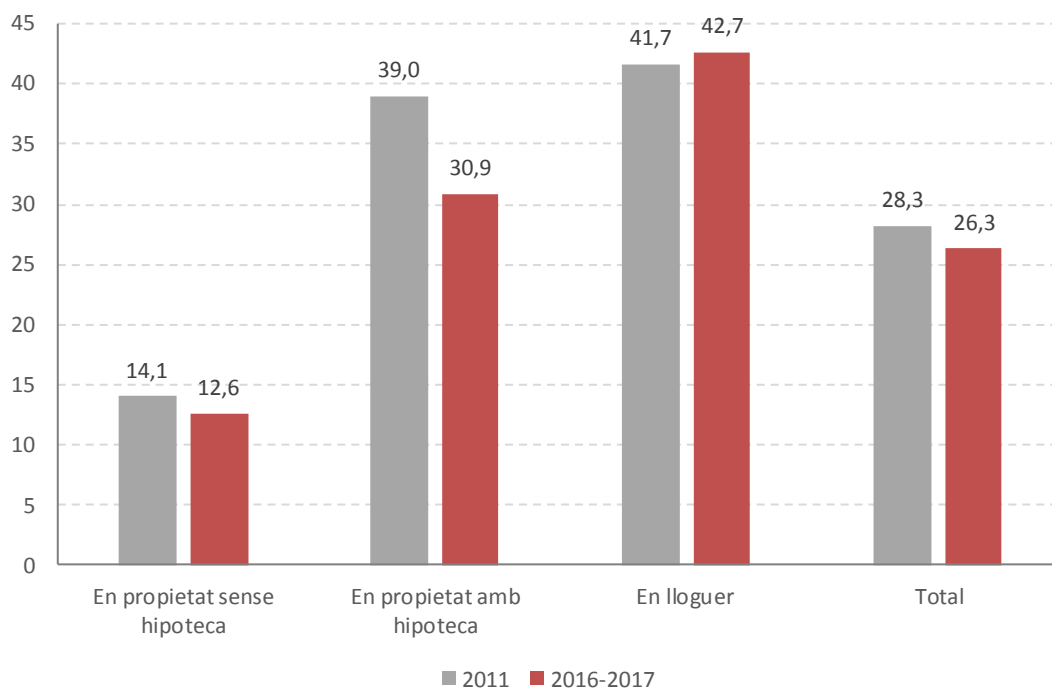

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

En termes evolutius, la proporció dels ingressos de les llars destinats a cobrir l'habitatge ha disminuït lleugerament d'ençà l'any 2011 pel conjunt de Barcelona (del 28,3% al 26,3%) (gràfics 13 i 14). En clau de règim de tinença, s'observa un descens molt lleu pels propietaris amb l'habitatge ja pagat i molt acusat pels que tenen hipoteca. En canvi, pels que habiten de lloguer, la renda destinada es manté pràcticament en les mateixes proporcions. És aquest un fet causat per l'augment/descens del preu de l'habitatge o per l'augment/descens de la renda mitjana de les llars? Tot i les limitacions existents amb les dades disponibles, la lectura en termes agregats sembla apuntar que pels propietaris amb l'habitatge ja amortitzat, es produiria un augment de les despeses d'habitatge, però alhora un increment més substancial dels ingressos disponibles. Pels que han adquirit l'habitatge via crèdits bancaris, el descens de la proporció mitjana de la renda destinada a l'habitatge s'explicaria sobretot per un augment de la renda. I pels llogaters, l'augment de preus semblaria compensar-se per un augment també de les rendes d'ençà el context de crisi. No obstant, es tracta d'una anàlisi molt elemental al que caldria afegir la introducció d'altres variable rellevants, com ara l'any de compra o instal·lació a l'habitatge²¹.

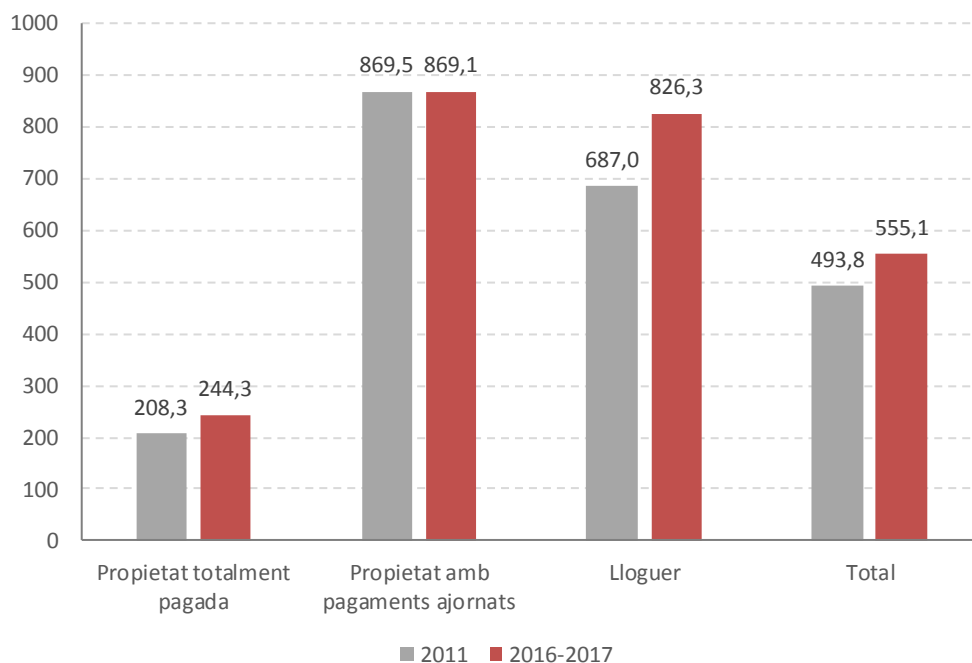
²¹ Tot i que a l'EMCV es disposa d'aquesta variable la mida mostral no permet desagregar-la segons el règim de tinença.

Gràfic 13. Proporció mitjana de les despeses d'habitatge (amb amortització) sobre la renda de les llars segons règim de tinença. Total llars. Barcelona, 2011 i 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017; Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011.

Gràfic 14. Import mensual de les despeses d'habitatge (amb amortització) segons règim de tinença. Total llars. Barcelona, 2011 i 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017; Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011.

Quins són els factors associats a la sobrecàrrega dels costos de l'habitatge? A la taula 13 es pot consultar l'import mensual i les proporcions mitjanes de despesa segons algunes variables sociodemogràfiques destacades. La composició de la llar influeix en els costos relatius en tant que està demostrada l'associació entre la grandària de la llar i l'accés a la propietat. Les llars formades per parelles, amb o sense fills, tenen més probabilitat de viure en habitatges de la seva propietat que les llars unipersonals (Kolb, Skopek i Blossfeld, 2013). Així mateix, tant les llars a les que hi resideix una única persona de més de 65 anys com les llars sense infants, estan vinculades a la vellesa i, majoritàriament es tracta d'habitatges de propietat amb el crèdit hipotecari ja amortitzat. En aquestes llars, el percentatge de renda destinada oscil·la en un interval del 20-25%. Les llars amb infants assumeixen un elevat import de despesa en termes absoluts (756 €/mes), però en considerar els ingressos dels que disposen l'impacte s'amorteix (26,4%). En tot cas, són les llars unipersonals de persones en edat laboral les que pateixen un cost absolut més elevat i també en termes relatius. Aquesta mateixa tendència també es vàlida per les persones residents a la ciutat nascudes fora de l'estat espanyol: quanties que gairebé arriben als 800 €/mes i que representen més del 40% de mitjana de la seva renda disponible. En resum, la sobrecàrrega afecta especialment als adults joves de la ciutat i als d'origen estranger.

Cal considerar també, que a menor nombre de membres de la llar actius i ocupats, més difícil es fa l'accés a un habitatge en propietat (Kurz, 2004) i major ha de ser la càrrega relativa de les despeses. A la ciutat, les llars on tots els membres són inactius, tenen la menor proporció de despesa, segurament perquè en bona part són jubilats que ja tenen el seu pis en propietat i pagat. En l'extrem oposat, són les llars on més castiga l'atur on més elevada és la proporció de renda dedicada a pagar l'habitatge, donada la menor renda de la que disposen aquestes llars. En clau d'estatus socioeconòmic, és el proletariat de serveis i els dos quintils inferiors de renda els que suporten un cost relatiu més elevat.

Taula 13. Import mensual mitjà i proporció de despesa en habitatge (amb amortització) sobre la renda de la llar segons característiques socioeconòmiques de la llar i de la persona responsable de l'habitatge. Total llars. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017

	Barcelona		Resta AMB		Total AMB	
	Despesa mitjana	% despesa mitjana	Despesa mitjana	% despesa mitjana	Despesa mitjana	% despesa mitjana
Total	555,1 €	26,3	478,9 €	25,2	518,2 €	25,8
<u>Edat de la primera persona responsable de l'habitatge</u>						
Menys de 30 anys	----	----	----	----	713,7 €	49,9
De 30 a 44 anys	735,5 €	34,0	680,5 €	33,2	707,2 €	33,6
De 45 a 59 anys	620,6 €	24,5	509,6 €	25,1	562,7 €	24,8
De 60 i més anys	372,5 €	19,1	265,8 €	17,0	325,0 €	18,2
<u>Estructura de la llar</u>						
Unipersonals < 65 anys	604,3 €	43,2	474,8 €	42,4	551,1 €	42,8
Unipersonals ≥ 65 anys	332,8 €	25,8	210,7 €	22,3	284,4 €	24,4
Llars sense infants dependents	485,7 €	20,0	389,2 €	18,7	440,2 €	19,4
Llars amb infants dependents	756,6 €	26,4	649,2 €	27,3	696,0 €	26,9
<u>Loc de naixement de la primera persona responsable de l'habitatge</u>						
Nascuts a Espanya	500,4 €	22,2	453,2 €	22,5	476,7 €	22,3
Nascuts a la resta del món	796,1 €	44,5	659,1 €	44,9	743,2 €	44,6
<u>Classe social de la primera persona responsable de l'habitatge</u>						
Directius i professionals	649,9 €	23,7	624,5 €	24,9	641,1 €	24,1
Ocupacions intermèdies	504,9 €	24,8	505,1 €	24,5	505,0 €	24,7
Petits empresaris i autònoms	571,2 €	28,3	507,8 €	34,6	539,8 €	31,4
Treballadors semiqualficats de servei	538,8 €	35,3	486,5 €	28,2	516,8 €	32,3
Treballadors semiqualficats de la indústria	371,0 €	20,0	388,0 €	20,1	382,4 €	20,1
Treballadors no qualificats	451,4 €	28,7	384,4 €	24,6	406,5 €	26,0
Aturats de llarga durada i persones que no han treballat mai	----	----	----	----	294,4 €	25,8
<u>Relació amb l'activitat dels membres de la llar</u>						
Tots els membres inactius	316,7 €	20,0	230,7 €	18,9	277,5 €	19,5
Tots els actius ocupats	665,8 €	27,3	594,9 €	25,3	631,5 €	26,3
Tots els actius ocupats i aturats	627,0 €	31,0	518,1 €	28,7	571,9 €	29,8
Tots els actius desocupats	519,2 €	41,2	385,9 €	41,4	443,1 €	41,3
<u>Quintils de renda disponible</u>						
1er	528,8 €	53,4	435,8 €	48,2	476,8 €	50,5
2on	493,9 €	31,6	416,1 €	23,9	452,0 €	27,5
3er	496,5 €	23,9	437,6 €	18,9	466,4 €	21,4
4art	574,2 €	19,3	515,3 €	16,0	545,0 €	17,7
5é	642,9 €	12,8	674,2 €	12,9	652,7 €	12,9

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

3.3. L'impacte del cost de l'habitatge en les rendes familiars

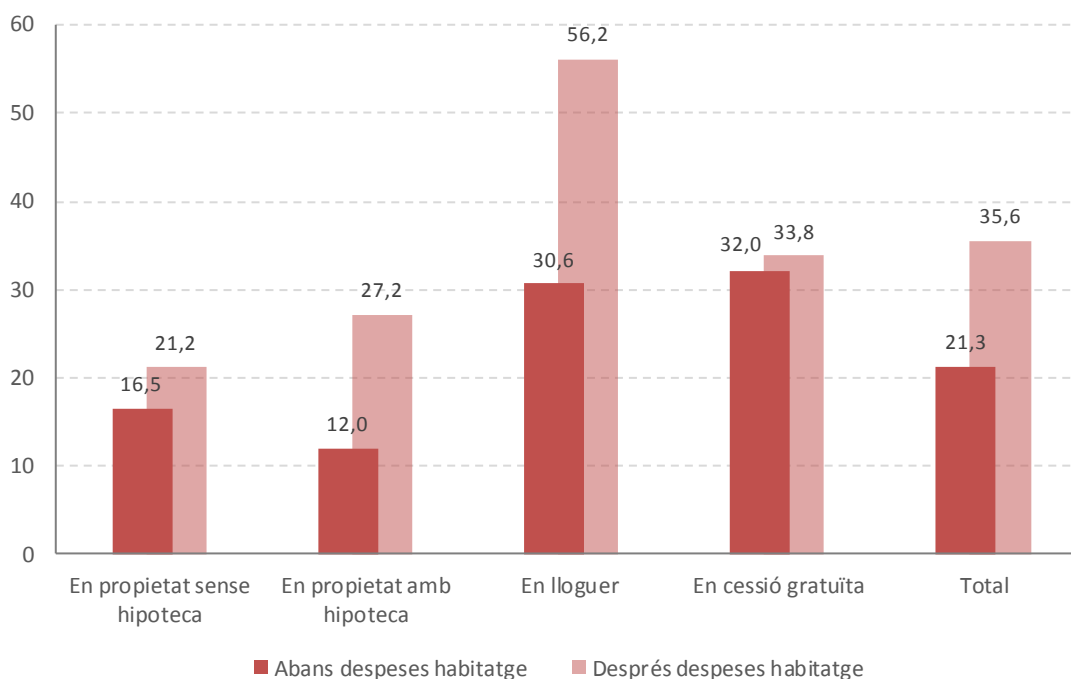
Els indicadors emprats oficialment a la Unió Europea per mesurar la pobresa no inclouen el cost de l'habitatge. No obstant, les despeses residencials tenen un impacte molt important en la renda de les llars. Des d'aquest punt de vista, es realitza un exercici de simulació de la pobresa induïda per les despeses de l'habitatge²². Es tracta de mesurar la pobresa des dels ingressos efectivament disponibles per a les famílies una vegada han realitzat els pagaments fixes en concepte d'habitatge. Analíticament,

²² La simulació es realitza restant les despeses anuals fixes en concepte d'habitatge de la renda disponible. Per més detalls vegeu l'annex metodològic.

s'entén que la població no considerada pobra amb els indicadors estàndards pot esdevenir 'pobre' una vegada es descomptin les despeses residencials, en la mesura que els seus ingressos equivalents quedin, ara sí, per sota del llindar de risc de pobresa. Aquesta precisament seria la pobresa induïda per les despeses d'habitatge. De la mateixa manera, la població que abans de comptabilitzar les despeses residencials ja tenien ingressos per sota d'aquest llindar, seguiran sent pobres, però amb més intensitat, en la mesura que la distància dels seus ingressos respecte la mediana s'eixamplarà.

D'acord als resultats, és la població que viu en règim de lloguer a la ciutat la que presenta taxes de risc de pobresa més altes, tant abans com després de considerar les despeses d'habitatge (gràfic 15). De fet, la despesa residencial actua amplificant la desigualtat entre els llogaters i la resta de la població. Així, calculant la renda efectivament disponible una vegada descomptats els costos fixos destinats a la residència, una mica més de la meitat dels llogaters es trobarien en risc de pobresa (56,2%). La vulnerabilitat econòmica d'aquest col·lectiu també es constata en observar que les seves taxes de risc de pobresa abans de descomptar el cost residencial (30,6%) són més elevades que les que presenta la població que viu en habitatges de propietat amb hipoteca una vegada descomptades les despeses associades (27,2%).

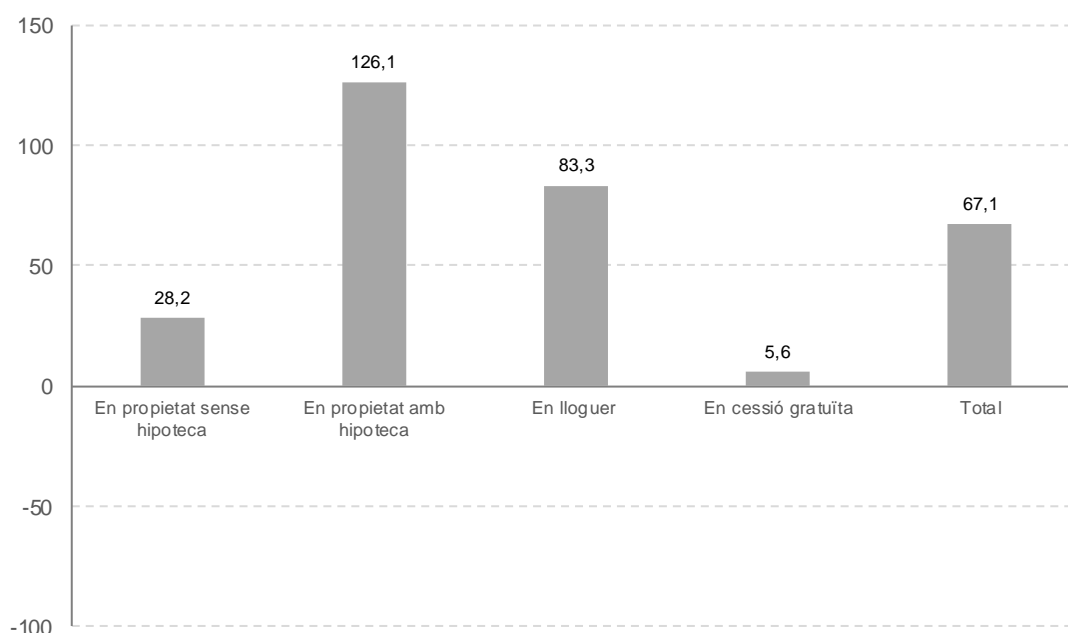
Gràfic 15. Taxes de risc a la pobresa moderada (60% mediana) abans i després de les despeses d'habitatge segons règim de tinença. Total població. Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

No obstant, des del punt de vista de l'increment, les despeses d'habitatge tindrien un impacte més gran en termes de pobresa sobre la població que ha accedit a l'habitatge de propietat via crèdit hipotecari. La variació seria en aquest cas del 126%. La població que pot accedir a un habitatge en propietat a Barcelona mitjançant la concessió d'una hipoteca ha de gaudir d'un nivell de renda elevat, d'aquí la baixa taxa de risc de pobresa considerant només els ingressos disponibles (12%). No obstant, les despeses per poder mantenir l'habitatge són molt elevades i es tradueixen en una minva important dels seus ingressos.

Gràfic 16. Variació percentual de les taxes de risc de pobresa moderada (60% mediana) abans i després de les despeses d'habitatge segons règim de tinença. Total població. Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

Pel que a les característiques socioeconòmiques que s'han treballat al llarg del text, es constata la vulnerabilitat dels adults joves, les llars unipersonals, la població d'origen estranger, els autònoms, el nou proletariat de serveis i les llars afectades per situacions d'atur (taula 15). En el cas de la població no nascuda a l'Estat espanyol, la pobresa induïda pel cost de l'habitatge se xifra en el 68,8%. El cost de l'habitatge actua amplificant les desigualtats socials existents.

Taula 14. Taxes de risc a la pobresa moderada (60% mediana) abans i després de les despeses d'habitatge segons característiques socioeconòmiques de la llar i de la persona responsable de l'habitatge. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017

	<i>Barcelona</i>		<i>Total AMB</i>	
	<i>Abans despeses habitatge</i>	<i>Després despeses habitatge</i>	<i>Abans despeses habitatge</i>	<i>Després despeses habitatge</i>
<i>Total</i>	21,3	35,6	20,8	34,8
<u><i>Edat de la primera persona responsable de l'habitatge</i></u>				
<i>Menys de 30 anys</i>	----	----	34,5	63,0
<i>De 30 a 44 anys</i>	30,3	46,4	25,0	41,8
<i>De 45 a 59 anys</i>	18,5	34,1	20,4	32,8
<i>De 60 i més anys</i>	14,5	24,1	15,1	26,1
<u><i>Estructura de la llar</i></u>				
<i>Unipersonals < 65 anys</i>	20,7	48,1	24,6	47,7
<i>Unipersonals ≥ 65 anys</i>	26,4	47,4	29,3	47,7
<i>Llars sense infants dependents</i>	14,2	24,3	14,4	25,9
<i>Llars amb infants dependents</i>	27,3	42,6	24,5	38,8
<u><i>Lloc de naixement de la primera persona responsable de l'habitatge</i></u>				
<i>Nascuts a Espanya</i>	14,6	26,5	15,7	27,4
<i>Nascuts a la resta del món</i>	44,9	68,8	44,4	68,5
<u><i>Classe social de la primera persona responsable de l'habitatge</i></u>				
<i>Directius i professionals</i>	7,0	18,5	6,5	16,9
<i>Ocupacions intermèdies</i>	9,5	25,1	12,5	23,2
<i>Petits empresaris i autònoms</i>	30,2	48,6	32,4	52,8
<i>Treballadors semiqualficats de servei</i>	39,1	60,2	32,3	51,9
<i>Treballadors semiqualficats de la indústria</i>	31,9	39,6	24,1	36,6
<i>Treballadors no qualificats</i>	47,1	65,6	35,1	52,6
<i>Aturats de llarga durada i persones que no han treballat mai</i>	-----	----	38,1	53,9
<u><i>Relació amb l'activitat dels membres de la llar</i></u>				
<i>Tots els membres inactius</i>	18,8	31,0	18,5	31,4
<i>Tots els actius ocupats</i>	17,3	31,5	15,4	29,3
<i>Tots els actius ocupats i aturats</i>	32,8	48,2	32,6	49,0
<i>Tots els actius desocupats</i>	49,5	69,7	57,8	71,1

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

L'accés i el manteniment de l'habitatge té una repercussió important sobre els ingressos de la població, especialment rellevant per alguns col·lectius. Tot i que amb els indicadors estandarditzats que mesuren la pobresa a la Unió Europea aquesta qüestió passa inadvertida, mitjançant la simulació anterior s'ha volgut estimar-ne els

efectes. De fet, aquest impacte hauria d'observar-se en les pautes de privació que s'analitzen en el següent apartat.

3.4. Privació material i cost de l'habitatge

Així, l'objectiu d'aquest apartat de l'informe és analitzar la relació entre el cost de l'habitatge, relatiu a la renda disponible de les llars, i la privació material. Entre les privacions considerades hi figura la informació que aporta l'EMCV sobre la incapacitat per consumir béns i serveis bàsics i entre les quals també es consideren algunes relacionades amb la qualitat de l'habitatge i de l'entorn residencial²³.

Taula 15. Percentatge de les despeses d'habitatge sobre la renda de les llars segons la privació material en diferents ítems. Total llars. Barcelona, 2016-2017

	% de les despeses d'habitatge sobre la renda	
	Sense privació	Amb privació
<i>Impagaments lloguer o hipoteca</i>	37,3	50,7
<i>Impagaments subministraments energia</i>	25,0	42,5
<i>Privació proteïnes</i>	26,1	35,3
<i>No poder mantenir l'habitatge a una temperatura adequada</i>	25,4	36,5
<i>No poder fer front a despeses imprevistes</i>	22,5	35,1
<i>No poder permetre's una setmana de vacances a l'any</i>	24,1	33,1
<i>No poder adquirir ordinador</i>	26,1	34,3
<i>No poder adquirir un automòbil</i>	25,0	37,1
<i>Problemes d'humitats a l'habitatge</i>	25,4	32,8
<i>Manca de llum natural</i>	25,6	34,4
<i>Entorn residencial contaminat</i>	26,0	27,8
<i>Entorn residencial insegur</i>	26,5	25,6
<i>Entorn residencial sorolls</i>	25,5	28,4

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

Vista l'associació que hi ha entre el cost relatiu de l'habitatge i l'estatus socioeconòmic de les llars, no és estrany que hi hagi associació entre la càrrega que representa la despesa d'habitatge i la privació relativa que pateixen les llars. A la taula 16 es pot observar com les llars que han patit algun impagament o retards en el pagament de les seves hipoteques, rebuts de lloguer o subministraments d'energia, la despesa mitjana d'habitatge supera el 40% dels seu pressupost anual. Pràcticament, les llars que pateixen alguna mena de privació tenen una despesa d'habitatge que supera el 30% del pressupost familiar. L'associació positiva entre la càrrega del cost

²³ Entre les privacions relacionades amb la qualitat de l'habitatge es consideren la manca de llum natural i de salubritat a causa d'humitats i goteres i les mancances de l'entorn residencial com ara soroll dels veïns o procedents de l'exterior, la contaminació i la inseguretat personal.

de l'habitatge i la privació material només deixa d'existir en les privacions relacionades amb l'entorn residencial dels entrevistats/des.

Les dades de la taula 17 mostren com augmenta el percentatge de llars que pateixen privació material a mesura que augmenta la proporció dels ingressos destinats a les despeses d'habitatge per tots els ítems, excepte novament pels que fan referència a l'entorn residencial. Això sí, amb diferent intensitat. Tal i com s'intuïa a la taula anterior, la privació en els ítems pròpiament relacionats amb l'habitatge (impagaments dels rebuts d'hipoteca o lloguer i/o de subministraments relacionats) són els més sensibles a aquesta associació. Per a 4 dels ítems, destinar entre el 20 i el 30% de la renda al pagament de l'habitatge ja duplica la privació material, i entre el 30 i el 40% per a sis d'ells (els propis impagaments, temperatura, despeses imprevistes, ordinador i vehicle). És a dir, sembla que la privació de determinats ítems és sensible a la sobrecàrrega des de valors inferiors al 40%.

Finalment, les privacions relacionades amb l'entorn residencial no mostren relació amb el percentatge de renda dedicat a pagar l'habitatge. Pel que fa als ítems que fan referència a la qualitat de l'habitatge, problemes d'humitats i manca de llum natural, la relació és més erràtica i només quan superen un cost del 30% és més evident.

Taula 16. Percentatge de llars amb privació material en diferents ítems segons el percentatge de renda destinat a les despeses d'habitatge. Total llars. Barcelona, 2016-2017

	Interval de percentatge de renda dedicat a despeses de l'habitatge				Total
	<20%	Entre el 20 i el 30%	Entre el 30% i el 40%	Més del 40%	
<i>Impagaments lloguer o hipoteca</i>	1,0	5,8	10,2	14,8	8,8
<i>Impagaments subministraments energia</i>	3,2	7,8	9,1	16,4	7,3
<i>Privació proteïnes</i>	1,7	2,9	3,1	4,4	2,6
<i>No poder mantenir l'habitatge a una temperatura adequada</i>	3,8	10,7	18,2	13,0	8,3
<i>No poder fer front a despeses imprevistes</i>	19,2	32,8	42,6	50,3	30,3
<i>No poder permetre's una setmana de vacances a l'any</i>	18,4	25,8	31,0	35,8	24,5
<i>No poder adquirir ordinador</i>	1,6	2,8	5,1	4,5	2,8
<i>No poder adquirir un automòbil</i>	6,7	7,4	19,6	20,7	11,1
<i>Problemes d'humitats a l'habitatge</i>	7,6	16,4	14,7	18,8	12,0
<i>Manca de llum natural</i>	6,1	6,3	8,3	15,1	8,2
<i>Entorn residencial contaminat</i>	18,3	23,1	17,8	21,4	19,6
<i>Entorn residencial insegur</i>	17,0	15,8	12,5	15,3	15,9
<i>Entorn residencial sorolls</i>	24,5	31,0	34,7	32,6	28,3

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 (dades provisionals) a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

CONCLUSIONS

Les anàlisis desenvolupades en aquest estudi evidencien algunes qüestions de rellevància sobre com està evolucionant la cohesió social a Barcelona en el context post-crisi. En primer terme, els resultats dibuixen un escenari a la ciutat marcat principalment per una moderada reducció de la desigualtat social i de la pobresa, però que encara se situen per sobre dels nivells que es registraven just abans de la recessió. Un dels elements més preocupants que s'observen és la persistència la pobresa més extrema, la qual afecta a la població que es manté totalment aliena a les dinàmiques de creació d'ocupació i que rep un protecció social deficitària per part dels sistemes estatal i autonòmic. Un dels resultats que avala aquesta afirmació és que hi ha menys població aturada, però els aturats d'ara pateixen una intensitat de pobresa més elevada que els del context de crisi. Això demostra, entre d'altres coses, els dèficits de la protecció de la desocupació que s'estan donant actualment. Aquestes situacions són molt difícils de revertir des de l'espai competencial reservat als ens locals per molt que, en el millor dels casos, com succeeix a Barcelona, es tripliqui la despesa adreçada a aquests col·lectius.

En segon lloc, cal destacar que els segments de població que mostren una major vulnerabilitat econòmica a la ciutat són, tant els infants com el jovent. Per tant, les llars més joves i que més depenen del mercat laboral per proveir-se d'ingressos, són les que pateixen uns nivells de riscos de pobresa més elevats. Aquesta situació es deriva en part per la precarietat creixent de la nova ocupació que s'està creant, que afecta especialment a la població més jove. En aquest sentit, més enllà dels baixos salaris, s'ha de tenir present també la dificultats per generar drets de protecció social que es deriven de les contractacions temporals o a jornada parcial. Per altra banda, i particularment en el cas de la infància, també s'ha de tenir present la manca de suports monetaris estatals i autonòmics capaços de compensar l'impacte que té en les economies familiars la criança i l'educació dels fills.

A més, aquesta vulnerabilitat econòmica de les llars més joves s'amplifica encara més arrel dels costos que es deriven actualment de l'accés o el manteniment de l'habitatge. Precisament, és la població que viu de lloguer la que s'ha vist més afectada en aquest sentit durant els darrers anys, la qual constitueix aproximadament un terç del conjunt dels residents. Més enllà de les famílies joves, entre la població lloguetera també destaquen perfils de baixos ingressos (de totes les edats), treballadors de serveis i població nascuda fora d'Espanya. El sobre-cost de les despeses de l'habitatge en les economies familiars s'associa amb pautes de privació

material, especialment amb impagaments dels rebuts de l'habitatge o dels subministraments energètics.

Finalment, també s'ha de dir que aquestes problemàtiques que s'han esmentat es traslladen de manera molt concreta als barris de la ciutat. Així, la pobresa continua mostrant-se més punyent als barris del nord, els quals formen part de l'anomenat *Eix Besòs*, sobre el qual s'ha actuat intensament durant els darrers anys a través del Pla de Barris. Però també apareix a d'altres zones més cèntriques, com el Raval, o barris situats més enllà dels Tres Turons, com els barris de la Vall d'Hebron.

En definitiva, l'escenari post-crisi a la capital catalana no difereix gaire del que s'està configurant a la metròpoli i al conjunt de Catalunya. Pobresa severa, pobresa infantil, precarietat laboral, habitatge, són les qüestions que se situen a l'epicentre dels problemes més rellevants en termes de cohesió social que pateix el municipi de Barcelona en aquest nou escenari. Aquests constitueixen, doncs, els principals reptes de present i futur que s'han d'encarar des de les polítiques públiques per reduir la desigualtat social. No obstant, hores d'ara, resulta també evident, que només es podrà assolir aquest objectiu amb la implicació de les polítiques estatals i autonòmiques i amb el suport sobre aquestes de les polítiques municipals,

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ayala, L., Martínez, R. i Sastre, M. (2006). *Familia, infancia y privación social*. Madrid: Fundación FOESSA.
- Ayala, L. (dir.) (2018). *3er Informe sobre la desigualdad en España*. Madrid: Fundación Alternativas.
- Ayllón, S. (2017). "Growing up in Poverty: Children and the Great Recession in Spain". A Cantillon, B., Chzhen, Y., Handa, S. i Nolan, B. (eds.) *Children of Austerity: Impact of the Great Recession on child poverty in rich countries*. (pp. 219-241). New York: United Nations Children's Fund and Oxford University Press.
- Berbel, S. (Coord.) (2018). *Llibre blanc del futur dels(s) treball(s). Reflexions per a una nova política econòmica local*. Barcelona: Barcelona Activa.
- De la Fuente, M. (2017). "Crisi, pobresa i austeritat amb perspectiva de gènere". *Barcelona Societat*, 21, pp. 10–19.
- Esping-Andersen, G. (2000). *Fundamentos sociales de las economías postindustriales*. Barcelona: Ariel.
- Flaquer, L., Almeda, E. i Navarro-Varas, L. (2006). *Monoparentalitat i infància*. Col·lecció Estudis Socials, 20. Barcelona: Fundació "La Caixa".
- Kolb, K., Skopek, N. i Blossfeld, H. P. (2013). "The Two Dimensions of Housing Inequality in Europe: Are High Home Ownership Rates an Indicator of Low Housing Values?" *Comparative Population Studies*, 38(4), pp. 1.009–1.040.
- Kurz, K. (2004). "Labour market position, intergenerational transfers and home-ownership". *European Sociological Review*, 20(2), pp. 141–159.
- Laparra, M. i Pérez, B. (2012). *Crisis y fractura social en Europa. Causas y efectos en España*. Barcelona: La Caixa.
- Moreno, A. (2012). The transition to adulthood in Spain in a comparative perspective: The incidence of structural factors. *Young*, 20(1), pp. 19–48.
- Moreno, A., López, A., i Segado, S. (2012). *La transició dels joves a la vida adulta*. Barcelona: Obra Social "La Caixa."
- Navarro-Varas, L., Porcel, S., Cruz, I. (en premsa). "S'estan revertint la pobresa i la desigualtat amb la sortida de la crisi?". A F. Miguelez (coord.), *Anuari Societat Catalana 2017*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Navarro-Varas, L., Porcel, S., Cruz, I. i Pruna, M. (2018). *Pobresa i infàncies desiguals a la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Àrea de Drets Socials, Ajuntament de Barcelona.
- Pogio, T. (2008). "The intergenerational transmission of home ownership and the reproduction of the familialistic welfare regime". A C. Saraceno (ed.) (2008), *Families, ageing and social polic* (pp. 59-87). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Sarasa, S., Navarro-Varas, L., Porcel, S. i Pons, M. (2018). *L'habitatge i els seus efectes en les condicions de vida de la població metropolitana de Barcelona*. Barcelona: Àrea Metropolitana de Barcelona.
- Sarasa, S., Navarro-Varas, L., Porcel, S., Cruz, I. i Pruna, M. (2017). *Escenari post-crisi i estructura social metropolitana: vulnerabilitats i cobertura de necessitats des d'una mirada de classe*. Barcelona: Àrea Metropolitana de Barcelona.

- Sarasa, S., Porcel, S. i Navarro-Varas, L. (2013) "L'impacte social de la crisi a l'Àrea Metropolitana de Barcelona i a Catalunya". *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 56, pp. 10–88.
- Tunstall, R., Bevan, M., Bradshaw, J., Croucher, K., Duffy, S., Hunter, C., Wilcox, S. (2013). *The Links Between Housing and Poverty: An Evidence Review*. York: Joseph Rowtree Foundation.
- Valls, F. i Belzunegui A. (2017). "L'ocultació de la qüestió del gènere en les estadístiques sobre pobresa". *Barcelona Societat*, 21, pp. 65–80.

ANNEX METODOLÒGIC

Les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV)

Les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) constitueixen actualment la font de dades de referència en matèria d'ingressos i de condicions de vida per l'àmbit metropolità de Barcelona. Aquesta nova font de dades substitueix, per tant, la que fins ara havia estat la referent en aquest àmbit territorial, l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de població (ECVHP), també coneguda com l' "Enquesta Metropolitana". Les EMCV es construeixen a partir de les dades que ofereix l'Enquesta de condicions de vida (ECV), una operació de periodicitat anual realitzada per l'INE des de 2004 i ampliada a Catalunya per l'Idescat i l'IERMB des de 2016. El mètode d'elaboració de les EMCV ha estat dissenyat i desenvolupat conjuntament per l'IERMB i l'Idescat. Aquest mètode es basa en la suma de mostres (data pooling) de dues edicions consecutives de l'ECV, incorporant els procediments pertinents per construir una mostra estrictament transversal (re)calibrada per les diferents corones metropolitanes que conformen l'àmbit metropolità. Aquesta operació s'emmarca en l'actuació anomenada Estimació territorial de l'Enquesta de condicions de vida, reconeguda en el Pla Estadístic de Catalunya 2017-2020. Les dades relatives als anys 2016-2017 tenen caràcter provisional.

Descripció dels principals conceptes i indicadors

Despeses totals de l'habitatge (amb amortització): Inclouen el lloguer (en cas que l'habitatge estigui llogat), els interessos i l'amortització de l'hipoteca (en cas que l'habitatge sigui de propietat amb pagaments pendents) i d'altres despeses associades al manteniment de l'habitatge (comunitat, aigua, electricitat, gas, assegurança del continent, algunes taxes i impostos municipals). Per a la població amb l'habitatge en propietat amb pagaments pendents, s'ha realitzat un exercici d'estimació de les despeses relatives a assegurances, comunitat i taxes i impostos municipals mitjançant el programari estadístic IVEware. L'IVEware realitza tot un seguit de regressions seqüencials multivariants a partir de la informació disponible sobre aquest tipus de despeses de la població amb habitatges en propietat sense pagaments pendents.

Renda disponible de la llar: Són els ingressos nets rebuts durant l'any anterior a la realització de l'enquesta pels membres de la llar. Formen part de la renda els

ingressos per treball per compte d'altri, els guanys o pèrdues del treball per compte propi, les prestacions socials, les rendes del capital i de la propietat, els ingressos de plans de pensions privats, les transferències rebudes i pagades entre llars, els ingressos rebuts pels menors, i el resultat de la declaració de l'IRPF. No s'inclouen les components no monetàries, llevat del cotxe d'empresa.

Renda disponible per unitat de consum i per persona: La renda per unitat de consum es calcula per tenir en compte economies d'escala a les llars. S'obté dividint la renda total de la llar entre el nombre d'unitats de consum. Les unitats de consum es calculen utilitzant l'escala de l'OCDE modificada, que concedeix un pes de 1 al primer adult, un pes de 0,5 a la resta d'adults i un pes de 0,3 als menors de 14 anys. Una vegada calculada la renda per unitat de consum de la llar s'adjudica aquest valor a cadascun dels seus membres. La renda per unitat de consum de les persones (o ingressos equivalents de la persona) s'utilitza en el càlcul de mesures de risc de pobresa.

La renda neta per persona de la llar, en canvi, es calcula dividint la renda de la llar pel nombre de membres.

Taxa de risc a la pobresa: La taxa de risc a la pobresa és el percentatge de població amb ingressos anuals per unitats de consum inferiors al llindar de pobresa de l'àmbit territorial de referència. S'ha considerat com l'àmbit territorial de referència l'àrea metropolitana de Barcelona.

Taxa de risc a la pobresa després de despeses de l'habitatge (amb amortització): La taxa de risc a la pobresa després de despeses de l'habitatge és el percentatge de població amb ingressos anuals, una vegada descomptades les despeses anuals d'habitatge, per unitats de consum inferiors al llindar de pobresa de l'àmbit territorial de referència. S'ha considerat com l'àmbit territorial de referència l'àrea metropolitana de Barcelona. El llindar es manté fixe en relació al càlcul de les taxes de risc de pobresa estàndards (abans de despeses de l'habitatge).